

Nasjonale forskningsetiske retningslinjer for kunstnerisk utviklingsarbeid.

Forslag fra spesialistgruppe nedsatt av UHR kunst, design og arkitektur, høringskisse pr 09.12.2022.

Innledning

Dette dokumentet redegjør for forskningsetiske retningslinjer for kunstnerisk utviklingsarbeid. Retningslinjene baserer seg på de nasjonale forskningsetiske komiteenes generelle forskningsetiske retningslinjer og er utviklet som en parallell til de fagspesifikke forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Retningslinjene er spesielt tilpasset kunstnerisk utviklingsarbeid.

1. Bakgrunn

Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven) fastslår at forskere har aktsomhetsplikt (§4) og at forskningsinstitusjoner må sikre at forskningen skjer innen anerkjente forskningsetiske normer (§5). Forskningsetikkloven gjelder for alle universiteter og høyskoler og for ansatte i undervisnings- og forskerstillinger. Forskrift om ansettelse og opprykk fastslår at ansettelse i undervisnings- og forskerstilling kan skje enten basert på vitenskapelige eller kunstneriske kvalifikasjoner. Utvikling av kunnskap skjer tilsvarende enten gjennom fagansattes forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid.

Ettersom UH-loven likestiller (§1)

- vitenskapelige og kunstneriske metoder og
- forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid

gjelder forskningsetikkloven også for den delen av virksomheten som gjelder kunstnerisk utviklingsarbeid og kunstneriske metoder. Forskningsetikkloven gjelder dermed for de fagansatte i undervisnings- og forskerstilling som er ansatt basert på kunstneriske kvalifikasjoner. Begrepet «anerkjente forskningsetiske normer» i forskningsetikkloven må samtidig være tilpasset de fagspesifikke forhold som gjør seg gjeldende for de ulike fagområdene. Hensikten med disse nasjonale forskningsetiske retningslinjer er å redegjøre for forskningsetiske normer innen kunstnerisk utviklingsarbeid. Det er i tillegg positivt om de forskningsetiske retningslinjene kan oppleves relevante for utøvende og skapende kunstnerisk praksis utenfor universitets- og høyskolesektoren.

2. Kunstnerisk utviklingsarbeid

Etablert forståelse av kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge bygger på Frascati-manualen 5 krav til at forskningsaktiviteten må:

- inneholde noe nytt (novel)
- være kreativ (creative)
- ha usikkerhet knyttet til utfallet (uncertain)
- være systematisk (systematic)
- kunne overføres og/eller reproduseres (reproducible and/or transferrable).

Frascatimanualens likestilling mellom «overføres» og «reproduseres» åpner for at krav til forskningens krav til «etterprøvbarehet» kan erstattes av krav til at forskningen eller det kunstneriske utviklingsarbeidet skal være «overførbart».

Kunstnerisk utviklingsarbeid har altså klare likhetstrekk med forskning, men også særtrekk som skiller kunstnerisk utviklingsarbeid fra forskning. UHRs nasjonale fagorgan for kunstnerisk utviklingsarbeid har redegjort for kunstnerisk utviklingsarbeid senest i 2015¹ og Kunnskapsdepartementet har omtalt kunstnerisk utviklingsarbeid i forbindelse med opprettelsen av den nye doktorgraden i kunstnerisk utviklingsarbeid i 2018²:

Kunstutøvelsen skal stå i sentrum for doktorgradsarbeidet. Samtidig skal kunstutøvelsen følges av en eksplisitt refleksjon som ved presentasjon av prosjektet gjør det mulig for andre å ta del i den arbeidsmåten og innsikten som det kunstneriske utviklingsarbeidet genererer.

Kunnskapsdepartementet skriver også at graden skal:

gi utøvende og skapende kunstnerisk virksomhet en rettmessig plass i det høyere utdannings- og forskningssystemet, og anerkjenne de utøvende og skapende kunstfagenes selvstendige bidrag i kunnskapsproduksjon.

3. Forskningsetiske retningslinjer for kunstnerisk utviklingsarbeid

De nasjonale forskningsetiske retningslinjer for kunstnerisk utviklingsarbeid baserer seg på den premisse at kunstutøvelse står i sentrum av kunstnerisk utviklingsarbeid. Samtidig kjennetegnes kunstnerisk utviklingsarbeid av at kunstutøvelsen er metodisk organisert, slik at den kan bidra til kunnskapsproduksjon.

¹ Se [rapport](#) fra UHRs nasjonale fagorgan for kunstnerisk utviklingsarbeid fra 2015

² Se [brev fra Kunnskapsdepartementet](#) datert 4. januar 2018.

I kunstnerisk utviklingsarbeid innenfor institusjonene er forskningsetiske vurderinger særlig knyttet til rolleavklaringer og de ulike rolleforventningene som kunstner og forsker, i samarbeid med andre innenfor og utenfor institusjonen, og mellom den enkelte faglige ansatte og institusjonen.

I kunstnerisk utviklingsarbeid er det en forpliktelse til å dele refleksjoner, og deling av refleksjoner kan fordre særlige forskningsetiske vurderinger.

4. Begrepsavklaring

I det følgende gis en oversikt over forståelsen av en del sentrale begrep som brukes i dette dokumentet.

Begrep	Forståelse av begrep innen kunstnerisk utviklingsarbeid
Forsker	Den som er ansatt ved en forskningsinstitusjon og som forsker eller utfører kunstnerisk utviklingsarbeid. Ansatte i undervisnings- og forskerstilling som gjør kunstnerisk utviklingsarbeid, kommer inn under dette begrepet.
Faglig	Begrepet "faglig" brukes ihht UH-lovens §1-5. Faglig benyttes i stedet for "akademisk" eller "vitenskapelig", slik at for eksempel "faglig frihet" benyttes i stedet for "akademisk frihet".
Etterprøvbarehet	"Etterprøvbarehet" forstås ikke i konteksten "falsifikasjon", men er knyttet til at andre fagfeller kan følge og vurdere det kunstneriske utviklingsarbeidets arbeidsmåter og innsikter.
Offentliggjøring av resultater av kunstnerisk utviklingsarbeid	Hensikten med offentliggjøring er å sikre at resultater av kunstnerisk utviklingsarbeid deles med fagfeller. Mens kunstnerisk praksis ofte deles offentlig med et bredt publikum, er offentliggjøring av kunstnerisk utviklingsarbeid ment å sikre at resultat deles med egne fagfeller, og dermed bidrar til utviklingen i feltet.
Formater for offentliggjøring	Offentliggjøring skjer i mange format, medier og materialer, henvendt til publikum så vel som eget fagfelt.
Samarbeidspartner	En samarbeidspartner er en person eller en institusjon som deltar i og har et medansvar for det kunstneriske utviklingsarbeidet.

<p>Roller i kunstnerisk utviklingsarbeid: Forskningsdeltaker, informant, publikum og tredjepart</p>	<p>Forskningsdeltaker: Personer som deltar i og bidrar til utviklingen av prosjektet.</p> <p>Informant: Personer som bidrar med informasjon/datagrunnlag til et forskningsprosjekt, uten aktivt å påvirke forskningen.</p> <p>Publikum: Personer som oppsøker og opplever en kunstnerisk hendelse som presenteres offentlig.</p> <p>Tredjepart: Personer som tilfeldig påvirkes av et kunstnerisk utviklingsarbeid uten å ha valgt det.</p>
---	---

FORSLAG	NESH RETNINGSLINJER
<p>A) Forskerfellesskapet</p> <p>Forskere har et kollegialt ansvar overfor hverandre i forskerfellesskapet. De skal opptre sannferdig med integritet, behandle hverandre med respekt og anerkjenne hverandres bidrag i det kunstneriske utviklingsarbeidet. Forskere har et kollektivt ansvar for å fremme verdier og normer som er gjeldende innen kunstnerisk utviklingsarbeid, også i undervisning, veiledning, formidling og i offentliggjøring av resultater av det kunstneriske utviklingsarbeidet.</p>	<p>A) Forskerfellesskapet</p> <p>Forskere har et kollegialt ansvar overfor hverandre i forskerfellesskapet. De skal opptre sannferdig, behandle hverandre med respekt og anerkjenne hverandres bidrag i prosjekter og publikasjoner. Forskere har et kollektivt ansvar for å fremme forskningens verdier og normer også i undervisning, veiledning, formidling og publisering.</p>
<p>1. Frihet og uavhengighet i kunstnerisk utviklingsarbeid</p>	<p>1. Fri og uavhengig forskning</p>
<p>Forskere skal ha individuell faglig frihet og reell faglig uavhengighet. Både faglig og institusjonell autonomi skal være forskningsetisk forsvarlig og kan ikke bryte med normer for god praksis i kunstnerisk utviklingsarbeid.</p>	<p>Forskere skal ha individuell frihet og reell uavhengighet. Institusjonell autonomi skal være forskningsetisk forsvarlig og kan ikke bryte med normer for god vitenskapelig praksis.</p>
<p>Kunstnerisk utviklingsarbeid som skjer i henhold til god vitenskapelig praksis og anerkjente forskningsetiske normer for kunstnerisk utviklingsarbeid skal være fri. Både individuell frihet og institusjonell autonomi er forutsetninger for forskningens integritet og er knyttet til vitenskapelige normer som ærlighet, etterrettelighet og åpenhet.</p>	<p>Forskning som skjer i henhold til god vitenskapelig praksis og anerkjente forskningsetiske normer skal være fri. Både individuell frihet og institusjonell autonomi er forutsetninger for forskningens integritet og er knyttet til vitenskapelige normer som ærlighet, etterrettelighet og åpenhet.</p>
<p>Kunstens og det kunstneriske utviklingsarbeidets frihet, uavhengighet og kritiske korrektiv er nødvendig for å sikre tillit og troverdighet i samfunnet. Samfunnet og fagfeltene er avhengig av pålitelig forskning som ikke er styrt</p>	<p>Forskningens frihet, uavhengighet og kritiske korrektiv er nødvendig for å sikre tillit og troverdighet i samfunnet. Samfunnet er avhengig av pålitelig forskning som ikke er styrt av andre interesser, det være seg politiske, økonomiske, religiøse, strategiske eller organisatoriske interesser.[10]</p>

av andre interesser, det være seg politiske, økonomiske, religiøse, strategiske eller organisatoriske interesser.[10] ³	
Forskernes individuelle frihet er betinget av etterrettelighet redelighet og forskere plikter å følge anerkjente vitenskapelige kunstneriske, forskningsrelaterte og etiske normer. Normene for god forskningsetisk praksis er forankret i det internasjonale forskerfellesskapet, og kunsten og det kunstneriske utviklingsarbeidets frihet skal respekteres. Forskerne må forsvare Vitenskapens kunstens og det kunstneriske utviklingsarbeidets grunnleggende normer når de settes under press.	Forskernes individuelle frihet er betinget av redelighet, og forskere plikter å følge anerkjente vitenskapelige og etiske normer. Normene for god vitenskapelig praksis er forankret i det internasjonale forskerfellesskapet, og vitenskapens frihet skal respekteres. Forskerne må forsvare vitenskapens grunnleggende normer når de settes under press.
Forskningsinstitusjonene har ansvar for å ivareta fri, uavhengig og kritisk kunstnerisk utviklingsarbeid . Institusjonell autonomi og ansvarlig selvregulering forutsetter at forskningsinstitusjonene verner om forskernes individuelle frihet og forskerfellesskapets kollegiale kultur.[11] Forskningsinstitusjoner må ikke begrense eller kneble forskeres ytringsfrihet ved å vise til lojalitetsforpliktelser, krav om lydighet eller økonomiske og strategiske hensyn.[12] Forskningens frihet skal respekteres, også i undervisning og forskningsformidling (se del E).	Forskningsinstitusjonene har ansvar for å ivareta fri, uavhengig og kritisk forskning. Institusjonell autonomi og ansvarlig selvregulering forutsetter at forskningsinstitusjonene verner om forskernes individuelle frihet og forskerfellesskapets kollegiale kultur.[11] Forskningsinstitusjoner må ikke begrense eller kneble forskeres ytringsfrihet ved å vise til lojalitetsforpliktelser, krav om lydighet eller økonomiske og strategiske hensyn.[12] Forskningens frihet skal respekteres, også i undervisning og forskningsformidling (se del E).
3. Faglig bedømmelse	3. Faglig bedømmelse
<i>Forskere må være åpne om rolle- og interessekonflikter ved faglige bedømmelser.</i>	<i>Forskere må være åpne om roller og interesser ved faglige bedømmelser.</i>
Faglig bedømmelse av for eksempel studentoppgaver, kunstnerisk doktorgradsarbeid, avhandlinger, søknader, kunstneriske arbeider, publikasjoner eller faglige stillinger skal være preget av åpenhet, saklighet	Faglig bedømmelse av for eksempel studentoppgaver, avhandlinger, søknader, publikasjoner eller vitenskapelige stillinger skal være preget av åpenhet, saklighet og integritet. Ved faglig bedømmelse må forskere være

³ Tall i firkantet parantes [] viser til fotnoter i NESHs retningslinjer, se [her](#).

<p>og integritet. Ved faglig bedømmelse må forskere være villige til å vurdere kunstneriske metoder, perspektiv og tenkemåter fra som er anerkjent i andre felt og praksiser forskningstradisjoner enn deres egne, og være bevisst begrensningene i egen kompetanse.</p>	<p>villige til å vurdere argumenter og tenkemåter som er anerkjent i andre forskningstradisjoner enn deres egne, og være bevisst begrensningene i egen kompetanse.</p>
<p>Forskere må være åpne om relevante roller og bindinger når de skal godkjenne, bedømme eller vurdere kunstnerisk utviklingsarbeid eller det kunstneriske utviklingsarbeidets konsekvenser. Det gjelder for eksempel ved ansettelse og stillingsopprykk, ved fagfelleevaluering av publikasjoner og prosjekter eller når forskere skal evaluere tiltak hvor de også har andre roller og bindinger.</p>	<p>Forskere må være åpne om relevante roller og bindinger når de skal godkjenne, bedømme eller vurdere forskning eller forskningens konsekvenser. Det gjelder for eksempel ved ansettelse og stillingsopprykk, ved fagfelleevaluering av publikasjoner og prosjekter eller når forskere skal evaluere tiltak hvor de også har andre roller og bindinger.</p>
<p>Forskningsinstitusjonene må sikre åpenhet og diskusjon om roller og interesser.[13]</p>	<p>Forskningsinstitusjonene må sikre åpenhet og diskusjon om roller og interesser.[13]</p>
<p>4. Veileder og prosjektleders ansvar</p>	<p>4. Veileder og prosjektleders ansvar</p>
<p><i>Veiledere og prosjektledere har et overordnet og helhetlig ansvar for forskningsetikken i prosjektet.</i></p>	<p><i>Veiledere og prosjektledere har et overordnet og helhetlig ansvar for forskningsetikken i prosjektet.</i></p>
<p>Veiledere og prosjektledere har et overordnet og helhetlig ansvar for at alle prosjekter og delprosjekter gjennomføres i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Ansvar for forskningsetikk gjelder i alle faser av prosjektet, fra begynnelse til slutt. Ansvar omfatter forskningsetikk i bred forstand – alt fra spørsmål om bidragsyttere og deling av forskningsmateriale til forsvarlighet og samfunnsansvar.</p>	<p>Veiledere og prosjektledere har et overordnet og helhetlig ansvar for at alle prosjekter og delprosjekter gjennomføres i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Ansvar for forskningsetikk gjelder i alle faser av prosjektet, fra begynnelse til slutt. Ansvar omfatter forskningsetikk i bred forstand – alt fra spørsmål om medforfatterskap og deling av forskningsmateriale til forsvarlighet og samfunnsansvar.</p>
<p>Veiledere skal bistå med veiledning i forskningsetiske spørsmål både gjennom opplæring og i praksis underveis i prosjekter. Prosjektledere har ansvar for å løse forskningsetiske utfordringer som kan oppstå i samarbeid</p>	<p>Veiledere skal bistå med veiledning i forskningsetiske spørsmål både gjennom opplæring og i praksis underveis i prosjekter. Prosjektledere har ansvar for å løse forskningsetiske utfordringer som kan oppstå i samarbeid og i delprosjektene. Institusjonene må sørge for at både veiledere og prosjektledere er gjort kjent med sitt ansvar.</p>

og i delprosjektene. Institusjonene må sørge for at både veiledere og prosjektledere er gjort kjent med sitt ansvar.	
5. Veilederforholdet	5. Veilederforholdet
<i>Veiledere og studenter/ph.d.-kandidater skal behandle hverandre med respekt. Veiledere skal ikke misbruke sin posisjon til egen fordel. Det gjelder både i faglige og i personlige forhold.</i>	<i>Veiledere og studenter/ph.d.-kandidater skal behandle hverandre med respekt. Veiledere skal ikke misbruke sin posisjon til egen fordel. Det gjelder både i faglige og i personlige forhold.</i>
Veiledere og studenter/ph.d.-kandidater skal behandle hverandre med respekt. Veiledere må også være oppmerksomme på det asymmetriske maktforholdet og ikke benytte faglig autoritet til egen fordel eller på en måte som krenker andres integritet. Dersom en veileder ønsker å bruke materiale i eget kunstnerisk utviklingsarbeid, må veilederen sikre at studenters/ph.d.-kandidaters rett til eget materiale er ivaretatt. Institusjonene bør utarbeide avtaler for dette.	Veiledere og studenter/ph.d.-kandidater skal behandle hverandre med respekt. Veiledere må også være oppmerksomme på det asymmetriske maktforholdet og ikke benytte faglig autoritet til egen fordel eller på en måte som krenker andres integritet. Dersom en veileder ønsker å bruke materiale i egen forskning, må veilederen sikre at studenters/ph.d.-kandidaters rett til eget materiale er ivaretatt. Institusjonene bør utarbeide avtaler for dette.
I et veiledningsforhold kan det oppstå både faglige og private relasjoner, som kan føre til rolle- og interessekonflikter, både når arbeidet til studenten/ph.d.-kandidaten skal bedømmes, og i forskerfellesskapet mer generelt. Dersom det utvikler seg et for tett forhold mellom en veileder og en student/ph.d.-kandidat, for eksempel av intim, seksuell eller terapeutisk karakter, skal veilederforholdet avbrytes. Institusjonene har et særlig ansvar for å forsøke å sikre at studenter/ph.d.-kandidater ikke blir skadelidende dersom veilederforhold opphører.	I et veiledningsforhold kan det oppstå både faglige og private relasjoner, som kan føre til rolle- og interessekonflikter, både når arbeidet til studenten/ph.d.-kandidaten skal bedømmes, og i forskerfellesskapet mer generelt. Dersom det utvikler seg et for tett forhold mellom en veileder og en student/ph.d.-kandidat, for eksempel av intim, seksuell eller terapeutisk karakter, skal veilederforholdet avbrytes. Institusjonene har ansvar for å forsøke å sikre at studenter/ph.d.-kandidater ikke blir skadelidende dersom veilederforhold opphører.
6. Åpenhet, overførbarhet, etterprøvbarehet og kritikk	6. Åpenhet, etterprøving og kritikk
<i>Materiale, metoder og resultater fra det kunstneriske utviklingsarbeidet bør gjøres tilgjengelig for andre så åpent som mulig. Forskere skal gjøre det mulig for andre å ta del i, vurdere og bygge på arbeidsmåter og innsikter som det kunstneriske utviklingsarbeidet genererer.</i>	<i>Forskningens materiale og resultater bør gjøres tilgjengelig for andre så åpent som mulig, for å legge til rette for læring, etterprøving og kritikk.</i>

<p>Åpenhet i kunstnerisk utviklingsarbeid er en forutsetning for faglig utvikling, etterrettelighet, overførbarhet og kritikk. Tilgjengeliggjøring og offentliggjøring av arbeidsmåter, data, annet forskningsmateriale og resultater er en forutsetning for å kunne utvikle kunnskap, sammenligne forskningsresultater og etterprøve andres analyser, tolkninger og resultater. Derfor bør både materiale, metoder og resultater deles med andre forskere så åpent som mulig.</p>	<p>Åpenhet i forskning er en forutsetning for faglig utvikling, etterrettelighet og kritikk. Tilgjengeliggjøring og offentliggjøring av data, annet forskningsmateriale og resultater er en forutsetning for å kunne utvikle kunnskap, sammenligne forskningsresultater og etterprøve andres analyser, tolkninger og resultater. Derfor bør både materiale og resultater deles med andre forskere så åpent som mulig.</p>
<p>Normen om åpenhet må ofte balanseres mot andre forskningsetiske hensyn. Hensynet til originalitet tilsier at de som har skapt og samlet inn materialet, som hovedregel har førsterett til å bruke det i kunstnerisk arbeid og offentliggjøring av resultater. Etter en kort periode bør materialet normalt gjøres åpent tilgjengelig så langt som det er mulig. Åndsverkhensyn, hensyn til personer og kravet om konfidensialitet kan begrunne begrenset åpenhet og deling av materiale og resultater. Vilkårene for samtykke kan være uklare eller hindre deling av privat og konfidensiell informasjon. Slike unntak fra normen om åpenhet bør begrunnes eksplisitt.</p>	<p>Normen om åpenhet må ofte balanseres mot andre forskningsetiske hensyn. Hensynet til originalitet tilsier at de som har samlet inn materialet, som hovedregel har førsterett til å bruke det i analyser og publisere resultater. Etter en kort periode bør materialet normalt gjøres åpent tilgjengelig. Hensynet til personer og kravet om konfidensialitet kan begrunne begrenset åpenhet og deling av materiale og resultater. Vilkårene for samtykke kan være uklare eller hindre deling av privat og sensitiv informasjon. Slike unntak fra normen om åpenhet bør begrunnes eksplisitt.</p>
<p>7. Publisering Offentliggjøring av kunstnerisk utviklingsarbeid</p>	<p>7. Vitenskapelig publisering</p>
<p><i>Offentliggjøring av resultat og fagfellevurdert deling av metoder og innsikter fra kunstnerisk utviklingsarbeid er viktig for å sikre kvalitet, for å ivareta grunnleggende normer om originalitet, etterprøvbarehet, overførbarhet og kritikk, og for å utvikle forskningsfeltet.</i></p>	<p><i>Vitenskapelig publisering og annen offentliggjøring er viktig for å sikre forskningens kvalitet og for å ivareta grunnleggende normer om originalitet, etterprøvbarehet og kritikk.</i></p>
<p>Forskere bør stå fritt til å velge hvilke vitenskapelige publiseringskanaler de vil bruke til å publisere sine funn. hvor de vil dele sitt kunstneriske utviklingsarbeid. Forskere har også ansvar for å offentliggjøre sine funn og resultater på andre faglige arenaer, for eksempel på vitenskapelige konferanser eller i faglige debatter nasjonalt og internasjonalt.</p>	<p>Forskere bør stå fritt til å velge hvilke vitenskapelige publiseringskanaler de vil bruke til å publisere sine funn. Forskere har også ansvar for å offentliggjøre sine funn og resultater på andre faglige arenaer, for eksempel på vitenskapelige konferanser eller i faglige debatter nasjonalt og internasjonalt.</p>

<p>Ved vitenskapelig publisering offentliggjøring av kunstnerisk utviklingsarbeid kan forskere ha ulike roller, det være seg som kunstner, som fagfelle, medlem i programkomite, kurator, forfatter, fagfelle, redaksjonsmedlem eller redaktør. Forskningsetiske forpliktelser gjelder i alle disse rollene og relasjonene. Vitenskapelig virksomhet Kunstnerisk utviklingsarbeid forutsetter kritisk vurdering av kompetente og uavhengige fagfeller. Forskere som bidrar med fagfellevurderinger og deltar i redaksjonelt arbeid, har ansvar for å sikre det kunstneriske utviklingsarbeidets integritet. Forskningsinstitusjonene bør legge til rette for at ansatte kan delta aktivt i det kollegiale arbeidet med offentliggjøring av kunstnerisk utviklingsarbeid. vitenskapelig publisering (se del D).</p>	<p>Ved vitenskapelig publisering kan forskere ha ulike roller, det være seg som forfatter, fagfelle, redaksjonsmedlem eller redaktør. Forskningsetiske forpliktelser gjelder i alle disse rollene og relasjonene. Vitenskapelig virksomhet forutsetter kritisk vurdering av kompetente og uavhengige fagfeller. Forskere som bidrar med fagfellevurderinger og deltar i redaksjonelt arbeid, har ansvar for å sikre forskningens integritet. Forskningsinstitusjonene bør legge til rette for at ansatte kan delta aktivt i det kollegiale arbeidet med vitenskapelig publisering (se del D).</p>
<p>Forskere må unngå <i>duplisering</i> – at samme resultat blir publisert flere steder uten god henvisningsskikk – og <i>salamisering</i> – at resultatene deles opp i mindre deler enn det som er faglig begrunnet, utelukkende for å øke antallet publikasjoner. Forskere bør avstå fra å publisere i tidsskrifter som utgir seg for å være vitenskapelige, men som mangler tilstrekkelige systemer for fagfellevurdering (såkalte røvertidsskrifter). Dublisering Forskeren må være redelig, og når det samme eller beslektet arbeid offentliggjøres i flere arenaer bør det være tydelig.</p>	<p>Forskere må unngå <i>duplisering</i> – at samme resultat blir publisert flere steder uten god henvisningsskikk – og <i>salamisering</i> – at resultatene deles opp i mindre deler enn det som er faglig begrunnet, utelukkende for å øke antallet publikasjoner. Forskere bør avstå fra å publisere i tidsskrifter som utgir seg for å være vitenskapelige, men som mangler tilstrekkelige systemer for fagfellevurdering (såkalte røvertidsskrifter).</p>
<p>8. God henvisningsskikk <i>Kunstnerisk utviklingsarbeid skal bygge på god henvisningsskikk. Dette gjelder både henvisning til bruk av kunstneriske uttrykk, metoder, faglitteratur og liknende. Anerkjennelse av andres arbeid er viktig for å opprettholde en kollegial kultur, og det er en forutsetning for etterprøvbarehet og kritikk.</i></p>	<p>8. God henvisningsskikk <i>All forskning skal bygge på god henvisningsskikk. Anerkjennelse av andres arbeid er viktig for å opprettholde en kollegial kultur, og det er en forutsetning for etterprøvbarehet og kritikk.</i></p>
<p>God henvisningsskikk handler om å anerkjenne og andres arbeid. Forskere skal bygge videre på andres arbeid med respekt, grundighet og etterrettelighet, i tråd med god henvisningsskikk.</p>	<p>God henvisningsskikk handler om å anerkjenne andres arbeid. Forskere skal bygge videre på andres arbeid med respekt, grundighet og etterrettelighet, i tråd med god henvisningsskikk.</p>

<p>Referanser og henvisninger til andre kunstuttrykk opptrer ofte implisitt i selve kunstuttrykket. I deling av resultat av kunstnerisk utviklingsarbeid må forskeren eksplisitt kontekstualisere det kunstneriske utviklingsarbeid i et fagfelt, med god henvisningsskikk til for eksempel verk, fremføringer, tekstlige og multimediale arbeider.</p>	
<p>God henvisningsskikk er nødvendig for å kunne etterprøve påstander og argumentasjon. Forskere skal gi nøyaktige henvisninger til alle kildene de bruker. Dette gjelder også ved gjenbruk av tekst fra egne publikasjoner og ved bruk av kilder som ikke er vitenskapelige. Henvisninger bør være spesifikke nok til at innholdet kan gjenfinnes, etterprøves og tolkes i sin opprinnelige sammenheng.</p>	<p>God henvisningsskikk er nødvendig for å kunne etterprøve påstander og argumentasjon. Forskere skal gi nøyaktige henvisninger til alle kildene de bruker. Dette gjelder også ved gjenbruk av tekst fra egne publikasjoner og ved bruk av kilder som ikke er vitenskapelige. Henvisninger bør være spesifikke nok til at innholdet kan gjenfinnes, etterprøves og tolkes i sin opprinnelige sammenheng.</p>
<p>Forskerfelleskapet har et kollektivt ansvar for å følge og formidle normer for god henvisningsskikk. Undervisere og veiledere har et særlig ansvar for at studenter og ph.d.-kandidater får opplæring i god henvisningsskikk.</p>	<p>Forskerfelleskapet har et kollektivt ansvar for å følge og formidle normer for god henvisningsskikk. Undervisere og veiledere har ansvar for at studenter og ph.d.-kandidater får opplæring i god henvisningsskikk.</p>
<p>9. Medforfatterskap Kreditering av medvirkning</p>	<p>9. Medforfatterskap</p>
<p>Forskere skal respektere andres medvirkning og følge anerkjente normer for kreditering av bidrag, medforfatterskap og samarbeid.</p>	<p>Forskere skal respektere andres bidrag og følge anerkjente normer for medforfatterskap og samarbeid.</p>
<p>Når forskere samarbeider om et prosjekt, eller når andre involveres og skal publisere, kan det oppstå uklarhet og uenighet om den enkeltes bidrag og ansvar. Spørsmål om kreditering av medvirkning og medskapning medforfatterskap og forfatterrekkefølge bør avklares så tidlig mulig. Forskere har et særlig ansvar for å sikre andre bidragsyteres medforfatteres rettigheter når studenter, ph.d.-kandidater og yngre forskere er involvert, på grunn av asymmetriske maktforhold. Tidlig avklaring er spesielt viktig i større, tverrfaglige prosjekter med mange bidragsytere samt når man samarbeider internasjonalt, for da er det større sannsynlighet for at det finnes ulik praksis og ulike forventninger. Dersom ansvar og</p>	<p>Når flere forskere samarbeider om et prosjekt og skal publisere, kan det oppstå uklarhet og uenighet om den enkeltes bidrag og ansvar. Spørsmål om medforfatterskap og forfatterrekkefølge bør avklares så tidlig mulig. Forskere har ansvar for å sikre medforfatteres rettigheter når studenter, ph.d.-kandidater og yngre forskere er involvert, på grunn av asymmetriske maktforhold. Tidlig avklaring er spesielt viktig i større, tverrfaglige prosjekter med mange forfattere samt når man samarbeider internasjonalt, for da er det større sannsynlighet for at det finnes ulik praksis og ulike forventninger. Dersom ansvar og arbeidsoppgaver endrer seg underveis, må avtalene oppdateres for å sikre rettferdig involvering og anerkjennelse.</p>

<p>arbeidsoppgaver endrer seg underveis, må avtalene oppdateres for å sikre rettferdig involvering og anerkjennelse.</p>	
<p>Alle som har gitt vesentlige bidrag til prosjektet, bør gis anledning til å delta i det videre arbeidet frem mot offentliggjøring og publisering. Det er ikke tilstrekkelig å bare bidra med datainnsamling, veiledning eller finansiering for å bli oppført som bidragsyter i et kunstnerisk utviklingsarbeid medforfatter. Andre bidragsytere bør krediteres eller takkes i fotnoter, forord eller en sluttmerknad. Alle former for såkalt æresforfatterskap er uakseptabelt. En person som ikke har gitt et vesentlig bidrag, skal ikke stå oppført som bidragsyter forfatter.[14]</p>	<p>Alle som har gitt <i>vesentlige bidrag</i> til prosjektet, bør gis anledning til å delta i det videre arbeidet frem mot publisering. Det er ikke tilstrekkelig å bare bidra med datainnsamling, veiledning eller finansiering for å bli oppført som medforfatter. Andre bidragsytere bør krediteres eller takkes i fotnoter, forord eller en sluttmerknad. Alle former for såkalt æresforfatterskap er uakseptabelt. En person som ikke har gitt et vesentlig bidrag, skal ikke stå oppført som forfatter.[14]</p>
<p>10. Plagiat</p>	<p>10. Plagiat</p>
<p><i>Det er uforenelig med god praksis i kunstnerisk utviklingsarbeid å stjele andres arbeid og fremstille det som sitt eget.</i></p>	<p><i>Det er uforenelig med god vitenskapelig praksis å stjele andres arbeid og fremstille det som sitt eget.</i></p>
<p>Innen kunstnerisk praksis finnes en rekke praksiser som trekker veksler på tidligere kunstneriske uttrykk, og hvor for eksempel gjennom sampling, re-enactment, appropriering, "ready-mades", "object trouvé" eller gjenfortelling fungerer som implisitte referanser med overføringsverdi. Men i eksplisitt refleksjon må også referanser være eksplisitte, forskeren kan ikke stjele hele eller deler av andres arbeid og fremstille det som sitt eget.</p>	
<p>Plagiat i forskningsetisk forstand er å stjele hele eller deler av andres arbeid og fremstille det som sitt eget. Den mest åpenbare formen for plagiat er direkte gjengivelse av tekst, men det omfatter også parafrasering dersom bearbeidelsen ligger tett opp til originalkilden. Plagiat kan også være å fremstille andres ideer, hypoteser, begreper, teorier, tolkninger, data, design, illustrasjoner eller resultater som sine egne (listen er ikke uttømmende). Plagiat er uforenelig med god praksis innen kunstnerisk utviklingsarbeid. vitenskapelig praksis.</p>	<p>Plagiat i forskningsetisk forstand er å stjele hele eller deler av andres arbeid og fremstille det som sitt eget. Den mest åpenbare formen for plagiat er direkte gjengivelse av tekst, men det omfatter også parafrasering dersom bearbeidelsen ligger tett opp til originalkilden. Plagiat kan også være å fremstille andres ideer, hypoteser, begreper, teorier, tolkninger, data, design, illustrasjoner eller resultater som sine egne (listen er ikke uttømmende). Plagiat er uforenelig med god vitenskapelig praksis.</p>

11. Fabrikking og forfalskning	11. Fabrikking og forfalskning
<i>Når forskeren redegjør for det kunstneriske utviklingsarbeidet er det uforenelig med god praksis å fabrikkere eller forfalske metoder eller resultater.</i>	<i>Det er uforenelig med god vitenskapelig praksis å dikte opp eller forfalske forskningens materiale eller resultater.</i>
I kunstnerisk arbeid er det rom for fiksjon. Men i eksplisitt refleksjon må redegjørelser og henvisninger til arbeidsmetoder, resultater ikke være oppdiktede eller gjøre Fabrikking er oppdiktning av forskningsmateriale, slik som bruk av falske kilder, fiktive data eller løgnaktige beskrivelser. Forfalskning er misvisende manipulering av forskningens materiale, variabler eller resultater, for eksempel ved å endre på kilder, data, beskrivelser eller annen relevant informasjon uten faglig begrunnelse. Både fabrikking og forfalskning er uforenelig med god vitenskapelig praksis innen kunstnerisk utviklingsarbeid.	Fabrikking er oppdiktning av forskningsmateriale, slik som bruk av falske kilder, fiktive data eller løgnaktige beskrivelser. Forfalskning er misvisende manipulering av forskningens materiale, variabler eller resultater, for eksempel ved å endre på kilder, data, beskrivelser eller annen relevant informasjon uten faglig begrunnelse. Både fabrikking og forfalskning er uforenelig med god vitenskapelig praksis.
12. Fordreining og fortielse	12. Fordreining og fortielse
<i>Når forskeren redegjør for det kunstneriske utviklingsarbeidet er det uforenelig med god praksis fordreie eller fortie forhold som gjør det mulig for andre å ta del i den arbeidsmåten og innsikten som det kunstneriske utviklingsarbeidet genererer.</i>	<i>Det er uforenelig med god vitenskapelig praksis å fordreie eller fortie relevante tolkninger eller analyser.</i>
Fordreining er misvisende fremstilling av det kunstneriske utviklingsarbeidet bruk av vitenskapelige metoder, slik som tendensiøs tolkning av kilder eller skjevt utvalg av data eller villedende bruk av statistikk. Fortielse er å villedde ved å holde tilbake relevante aspekt ved det kunstneriske utviklingsarbeidet., tolkninger og analyser, slik som misvisende gjengivelse av annen forskning eller tilbakeholdelse av vesentlig kritikk. Både fordreining og fortielse er uforenelig med god vitenskapelig praksis innen kunstnerisk utviklingsarbeid.	Fordreining er misvisende bruk av vitenskapelige metoder, slik som tendensiøs tolkning av kilder, skjevt utvalg av data eller villedende bruk av statistikk. Fortielse er å villedde ved å holde tilbake relevante tolkninger og analyser, slik som misvisende gjengivelse av annen forskning eller tilbakeholdelse av vesentlig kritikk. Både fordreining og fortielse er uforenelig med god vitenskapelig praksis.

13. Sikkerhet og beredskap	13. Sikkerhet og beredskap
<i>Forskere har ansvar for løpende å vurdere egen og andres sikkerhet. Forskningsinstitusjoner bør ha rutiner for å håndtere risiko og beredskap.</i>	<i>Forskere har ansvar for løpende å vurdere egen og andres sikkerhet. Forskningsinstitusjoner bør ha rutiner for å håndtere risiko og beredskap.</i>
Forskning kan innebære høy risiko, ikke bare for forskere, men også for studenter, samarbeidspartnere, forskningsdeltakere, medarbeidere og tolker. Disse kan settes i fare på grunn av forskningen de deltar i, ikke bare fysisk og psykisk, men også ved at sikkerheten og velferden deres blir truet med sanksjoner og straff.	Forskning kan innebære høy risiko, ikke bare for forskere, men også for studenter, samarbeidspartnere, forskningsdeltakere, medarbeidere og tolker. Disse kan settes i fare på grunn av forskningen de deltar i, ikke bare fysisk og psykisk, men også ved at sikkerheten og velferden deres blir truet med sanksjoner og straff.
Forskere har ansvar for å vurdere egen sikkerhet og for ikke å utsette andre involverte for uakseptabel risiko. Dette stiller særskilte krav til varsomhet når man samler inn og oppbevarer forskningsmateriale, registrerer samtykke samt vurderer vilkårene for konfidensialitet, kildevern, taushetsplikt, selvsensur og klausulering (legitimt hemmelighold). Når forskere skal formidle kontroversielle temaer og resultater, bør de vurdere risikoen for trusler, sanksjoner og belastning.	Forskere har ansvar for å vurdere egen sikkerhet og for ikke å utsette andre involverte for uakseptabel risiko. Dette stiller særskilte krav til varsomhet når man samler inn og oppbevarer forskningsmateriale, registrerer samtykke samt vurderer vilkårene for konfidensialitet, kildevern, taushetsplikt, selvsensur og klausulering (legitimt hemmelighold). Når forskere skal formidle kontroversielle temaer og resultater, bør de vurdere risikoen for trusler, sanksjoner og belastning.
Forskningsinstitusjoner bør ha rutiner for risikovurdering og konkrete tiltaksplaner for sikkerhet og beredskap. Forskerfellesskapet har et kollektivt ansvar for å støtte forskere som er i fare eller på flukt fordi deres akademiske frihet er truet.	Forskningsinstitusjoner bør ha rutiner for risikovurdering og konkrete tiltaksplaner for sikkerhet og beredskap. Forskerfellesskapet har et kollektivt ansvar for å støtte forskere som er i fare eller på flukt fordi deres akademiske frihet er truet.
14. Internasjonalt samarbeid	14. Internasjonalt samarbeid
<i>Forskere ved institusjoner i Norge er forpliktet til å følge norske regler og retningslinjer også i andre land.</i>	<i>Forskere ved institusjoner i Norge er forpliktet til å følge norske regler og retningslinjer også i andre land.</i>
Forskerfellesskapet er internasjonalt, og forskningens resultater bør gjøres tilgjengelig for hele verden. Samtidig kan forskning i andre land og samarbeid på tvers av landegrensar reise særegne forskningsetiske utfordringer. Forskningsetikken forvaltes forskjellig fra land til land og i	Forskerfellesskapet er internasjonalt, og forskningens resultater bør gjøres tilgjengelig for hele verden. Samtidig kan forskning i andre land og samarbeid på tvers av landegrensar reise særegne forskningsetiske utfordringer. Forskningsetikken forvaltes forskjellig fra land til land og i

<p>ulike deler av verden. Forskere ved institusjoner i Norge er forpliktet til å følge anerkjente forskningsetiske normer, også når de utfører kunstnerisk utviklingsarbeid i andre land. Institusjonene har ansvar for at forskere som kommer til Norge, blir informert om det forskningsetiske systemet i Norge.</p>	<p>ulike deler av verden. Forskere ved institusjoner i Norge er forpliktet til å følge anerkjente forskningsetiske normer, også når de utfører forskning i andre land. Institusjonene har ansvar for at forskere som kommer til Norge, blir informert om det forskningsetiske systemet i Norge.</p>
<p>Forskere ved institusjoner i Norge som samarbeider med kollegaer og partnere i andre land, har et ansvar for at påse at forskningen de deltar i, er etisk forsvarlig. Samtidig må kollegaer og partnere i andre land forholde seg til egne nasjonale regler og retningslinjer. Ofte kan det være nødvendig med kontinuerlig forskningsetisk refleksjon og diskusjon for å avklare og forstå gjensidige forventninger, forpliktelser og ansvar.</p>	<p>Forskere ved institusjoner i Norge som samarbeider med kollegaer og partnere i andre land, har et ansvar for at påse at forskningen de deltar i, er etisk forsvarlig. Samtidig må kollegaer og partnere i andre land forholde seg til egne nasjonale regler og retningslinjer. Ofte kan det være nødvendig med kontinuerlig forskningsetisk refleksjon og diskusjon for å avklare og forstå gjensidige forventninger, forpliktelser og ansvar.</p>
<p>Forskere må være oppmerksomme på ansvar og asymmetri knyttet til globale maktforhold og økonomiske ressurser. Når man forsker i lav- og mellominntektsland, bør det være tett dialog mellom partene for å balansere gjensidige interesser, sikre faglig kvalitet og relevans og opprettholde engasjement og vilje til endring hos alle parter.</p>	<p>Forskere må være oppmerksomme på ansvar og asymmetri knyttet til globale maktforhold og økonomiske ressurser. Når man forsker i lav- og mellominntektsland, bør det være tett dialog mellom partene for å balansere gjensidige interesser, sikre faglig kvalitet og relevans og opprettholde engasjement og vilje til endring hos alle parter.</p>

FORSLAG	NESH RETNINGSLINJER
<p>B) Hensyn til personer Forskere har ansvar overfor alle personer som inngår i eller deltar i kunstnerisk utviklingsarbeid. Forskere skal respektere deres menneskeverd og ta hensyn til deres personlige integritet, sikkerhet og velferd. Hensynet omfatter forskningsdeltakere, informanter, publikum og tredjepart. Forskningsdeltakere skal som hovedregel være informert og samtykke til å delta i kunstnerisk utviklingsarbeid.</p>	<p>B) Hensyn til personer Forskere har ansvar overfor alle personer som inngår i eller deltar i forskning. Forskere skal respektere deres menneskeverd og ta hensyn til deres personlige integritet, sikkerhet og velferd. Forskningsdeltakere skal som hovedregel være informert og samtykke til å delta i forskning.</p>
<p>15. Samtykke til å delta i kunstnerisk utviklingsarbeid</p>	<p>15. Samtykke til å delta i forskning</p>
<p><i>Forskere skal som hovedregel innhente et forskningsetisk samtykke til deltakelse i kunstnerisk utviklingsarbeid. Dette gjelder forskningsdeltakere og informanter, men kan også gjelde publikum. Det forskningsetiske samtykket skal være frivillig, informert og utvetydig, og det bør være dokumenterbart.</i></p>	<p><i>Forskere skal som hovedregel innhente et forskningsetisk samtykke til deltakelse i forskning. Det forskningsetiske samtykket skal være frivillig, informert og utvetydig, og det bør være dokumenterbart.</i></p>
<p>I et kunstnerisk utviklingsarbeid skal forskeren innhente samtykke fra informanter og forskningsdeltakere, men også vurdere om det er nødvendig å innhente samtykke fra publikum og eventuelle tredjeparter som kan bidra til, påvirke eller bli påvirket av det kunstneriske utviklingsarbeidet. Forskeren skal være spesielt oppmerksom på situasjoner det kunstneriske utviklingsarbeidet hvor asymmetrien i rollene kan være usynlig.</p>	
<p>Forskning kan innebære inngrep i personlig integritet og privatlivets fred. Det er en forskningsetisk hovedregel at det skal gis informasjon og innhentes samtykke fra alle som deltar i forskning. Det gjelder selv om det ikke innhentes personopplysninger eller sensitiv informasjon, og det gjelder selv om personene blir anonymisert når man offentliggjør resultatene. Både</p>	<p>Det er en forskningsetisk hovedregel at det skal gis informasjon og innhentes samtykke fra alle som deltar i forskning. Det gjelder selv om det ikke innhentes personopplysninger eller sensitiv informasjon, og det gjelder selv om personene blir anonymisert når man offentliggjør resultatene. Både det forskningsetiske ansvaret for å informere og det forskningsetiske</p>

<p>det forskningsetiske ansvaret for å informere og det forskningsetiske samtykket til å delta i forskning omfatter mer enn kravene i personvernlovverket.[15]</p>	<p>samtykket til å delta i forskning omfatter mer enn kravene i personvernlovverket.[15]</p>
<p>Det forskningsetiske samtykket skal være frivillig, informert og utvetydig, og det bør være dokumenterbart.[16]</p>	<p>Det forskningsetiske samtykket skal være frivillig, informert og utvetydig, og det bør være dokumenterbart.[16]</p>
<p>At samtykket er frivillig, betyr at det er gitt uten ytre press eller begrensning av valgfrihet. Invitasjon til å delta i forskning bør gis i en nøytral form. Forskere må sørge for at det ikke utøves press på personer, tilsiktet eller utilsiktet, for å sikre deltakelse. Slikt press kan utøves med løfter om belønning, manglende mulighet for reservasjon, gjentatte henvendelser til tross for at personen har svart nei til å delta, eller ved å gi uttrykk for at det får negative konsekvenser hvis man ikke deltar. Press kan også utøves indirekte, for eksempel hvis samtykke hentes inn via en autoritetsperson. Når det benyttes belønning for å delta i forskning, må forskerne sørge for at insentivene ikke påvirker frivilligheten i samtykket. Forskere må sørge for at deltakerne forstår at de har rett til å avbryte sin deltakelse, uten å måtte begrunne det og uten at dette får negative konsekvenser. Personer skal ha reell mulighet til å avstå fra å delta og til å trekke seg så lenge det er praktisk mulig.</p>	<p>At samtykket er <i>frivillig</i>, betyr at det er gitt uten ytre press eller begrensning av valgfrihet. Invitasjon til å delta i forskning bør gis i en nøytral form. Forskere må sørge for at det ikke utøves press på personer, tilsiktet eller utilsiktet, for å sikre deltakelse. Slikt press kan utøves direkte, med løfter om belønning, manglende mulighet for reservasjon, gjentatte henvendelser til tross for at personen har svart nei til å delta, eller ved å gi uttrykk for at det får negative konsekvenser hvis man ikke deltar. Press kan også utøves indirekte, for eksempel hvis samtykke hentes inn via en autoritetsperson. Når det benyttes belønning for å delta i forskning, må forskerne sørge for at insentivene ikke påvirker frivilligheten i samtykket. Forskere må sørge for at deltakerne forstår at de har rett til å avbryte sin deltakelse, uten å måtte begrunne det og uten at dette får negative konsekvenser. Personer skal ha reell mulighet til å avstå fra å delta og til å trekke seg så lenge det er praktisk mulig.</p>
<p>At samtykket er informert, betyr at forskere har gitt tilstrekkelig og forståelig informasjon om hva det innebærer å delta i forskning. Informasjonen skal sikre at personene forstår hvorfor nettopp de blir spurt om å delta, hvilke opplysninger som blir samlet inn, hvordan de blir brukt, hvem som skal bruke dem og til hvilke formål de skal brukes. Informasjonen skal spesifisere forskningens formål, metode og tilnærming; inneholde en plan for behandling, lagring, bruk og gjenbruk av data; presisere vilkår for konfidensialitet og anonymisering; gjøre oppmerksom på mulig risiko for skade og belastning; og redegjøre for ulike interesser knyttet til organisering og finansiering, samt andre momenter som kan ha betydning for deltakerne. Informasjonen skal være tilpasset deltakernes alder og</p>	<p>At samtykket er <i>informert</i>, betyr at forskere har gitt tilstrekkelig og forståelig informasjon om hva det innebærer å delta i forskning. Informasjonen skal sikre at personene forstår hvorfor nettopp de blir spurt om å delta, hvilke opplysninger som blir samlet inn, hvordan de blir brukt, hvem som skal bruke dem og til hvilke formål de skal brukes. Informasjonen skal spesifisere forskningens formål, metode og tilnærming; inneholde en plan for behandling, lagring, bruk og gjenbruk av data; presisere vilkår for konfidensialitet og anonymisering; gjøre oppmerksom på mulig risiko for skade og belastning; og redegjøre for ulike interesser knyttet til organisering og finansiering, samt andre momenter som kan ha betydning for deltakerne. Informasjonen skal være tilpasset deltakernes</p>

<p>bakgrunn og formidles på et språk og på en måte som de forstår. Det kan være relevant å informere om mulige goder som kan følge av forskningen, men informasjonen må være tydelig og ikke skape urealistiske forventninger. Der det er relevant, må forskere gjøre det klart at deltakelse i kunstnerisk utviklingsarbeid ikke påvirker rettigheter til offentlige ytelser eller utfall av saker og søknader. Behovet for informasjon er spesielt stort når forskningen innebærer risiko for skade eller urimelig belastning. Samtidig kan et godt informert og utvetydig samtykke gjøre det mulig å utføre forskning som medfører belastning og ubehag (se punkt 28. Risiko for skade og belastning). Forskere må gjennom hele forskningsprosessen være bevisst på og sikre at deltakerne forstår hva de er med på, og hvilke konsekvenser deltakelsen kan få.</p>	<p>alder og bakgrunn og formidles på et språk og på en måte som de forstår. Det kan være relevant å informere om mulige goder som kan følge av forskningen, men informasjonen må være tydelig og ikke skape urealistiske forventninger. Der det er relevant, må forskere gjøre det klart at deltakelse i forskning ikke påvirker rettigheter til offentlige ytelser eller utfall av saker og søknader. Behovet for informasjon er spesielt stort når forskningen innebærer risiko for skade og belastning. Samtidig kan et godt informert og utvetydig samtykke gjøre det mulig å utføre forskning som medfører belastning og ubehag (se punkt 28. Risiko for skade og belastning). Forskere må gjennom hele forskningsprosessen være bevisst på og sikre at deltakerne forstår hva de er med på, og hvilke konsekvenser deltakelsen kan få.</p>
<p>At samtykket er utvetydig, betyr at deltakerne aktivt og entydig gir uttrykk for at de ønsker å delta i forskning.</p>	<p>At samtykket er <i>utvetydig</i>, betyr at deltakerne aktivt og entydig gir uttrykk for at de ønsker å delta i forskning.</p>
<p>Samtykket bør være dokumenterbart, både for å tydeliggjøre forskeres ansvar og for å sikre forskningsdeltakernes rettigheter. Det kan i mange tilfeller ivaretas med en samtykkeerklæring, og samtykket kan dokumenteres skriftlig, med lydopptak eller på film. I noen tilfeller kan det være forskningsetisk forsvarlig at deltakerne gir sin aksept på andre måter, for eksempel hvis et dokumenterbart samtykke utgjør en sikkerhetsrisiko. Uavhengig av form for dokumentasjon har forskere ansvar for å ivareta deltakernes friheter, rettigheter og menneskeverd.</p>	<p>Samtykket bør være <i>dokumenterbart</i>, både for å tydeliggjøre forskeres ansvar og for å sikre forskningsdeltakernes rettigheter. Det kan i mange tilfeller ivaretas med en samtykkeerklæring, og samtykket kan dokumenteres skriftlig, med lydopptak eller på film. I noen tilfeller kan det være forskningsetisk forsvarlig at deltakerne gir sin aksept på andre måter, for eksempel hvis et dokumenterbart samtykke utgjør en sikkerhetsrisiko. Uavhengig av form for dokumentasjon har forskere ansvar for å ivareta deltakernes friheter, rettigheter og menneskeverd.</p>
<p>Forskeres ansvar opphører ikke selv om deltakerne har gitt sin tilslutning til å delta. I prosjekter hvor formål, roller og relasjoner kan endre seg over tid, er det ikke tilstrekkelig å innhente samtykke ved oppstart. Forskere må vurdere om og når det er behov for å oppdatere eller justere samtykket underveis i prosjektet.</p>	<p>Forskeres ansvar opphører ikke selv om deltakerne har gitt sin tilslutning til å delta. I prosjekter hvor formål, roller og relasjoner kan endre seg over tid, er det ikke tilstrekkelig å innhente samtykke ved oppstart. Forskere må vurdere om og når det er behov for å oppdatere eller justere samtykket underveis i prosjektet.</p>
<p>I særskilte tilfeller kan det være forsvarlig med et passivt samtykke, gitt at kravet om informasjon og retten til reservasjon er ivaretatt.</p>	<p>I særskilte tilfeller kan det være forsvarlig med et <i>passivt</i> samtykke, gitt at kravet om informasjon og retten til reservasjon er ivaretatt.</p>

16. Redusert samtykkekompetanse	16. Redusert samtykkekompetanse
<i>Når forskningsdeltakerne har redusert eller manglende samtykkekompetanse, har forskere et særskilt ansvar for å ivareta deres friheter, rettigheter og menneskeverd.</i>	<i>Når forskningsdeltakerne har redusert eller manglende samtykkekompetanse, har forskere ansvar for å ivareta deres friheter, rettigheter og menneskeverd.</i>
For noen typer forskning kan det være vanskelig å innhente informert samtykke på grunn av forskningsdeltakernes reduserte eller manglende kompetanse til å ivareta egne behov og interesser. Det omfatter både kompetanse til å samtykke og evne til å nekte å delta i kunstnerisk utviklingsarbeid . Det kan for eksempel gjelde barn eller individer med psykiske lidelser, utviklingshemming, demens eller rusproblemer.	For noen typer forskning kan det være vanskelig å innhente informert samtykke på grunn av forskningsdeltakernes reduserte eller manglende kompetanse til å ivareta egne behov og interesser. Det omfatter både kompetanse til å samtykke og evne til å nekte å delta i forskning. Det kan for eksempel gjelde barn eller individer med psykiske lidelser, utviklingshemming, demens eller rusproblemer.
Individer som ikke er i stand til å gi et fritt og informert samtykke, kan bare inkluderes når a) det er nødvendig fordi forskningen ikke kan utføres med andre mennesker med samtykkekompetanse, b) forskningen er til nytte for den enkelte eller for gruppen det forskes på, og c) risikoen og belastningen er ubetydelig for dem som blir inkludert. Alle tre vilkårene må være oppfylt. Når potensielle forskningsdeltakere har redusert eller manglende samtykkekompetanse, bør det også innhentes samtykke fra eventuelle foresatte eller verger.	Individer som ikke er i stand til å gi et fritt og informert samtykke, kan bare inkluderes når a) det er <i>nødvendig</i> fordi forskningen ikke kan utføres med andre mennesker med samtykkekompetanse, b) forskningen har <i>verdi</i> for den enkelte eller for gruppen det forskes på, og c) risikoen og belastningen er <i>ubetydelig</i> for dem som blir inkludert. Alle tre vilkårene må være oppfylt. Når potensielle forskningsdeltakere har redusert eller manglende samtykkekompetanse, bør det også innhentes samtykke fra eventuelle foresatte eller verger.
17. Beskyttelse av barn	17. Beskyttelse av barn
<i>Barn som deltar i kunstnerisk utviklingsarbeid, har særlig krav på beskyttelse. Forskere må som hovedregel innhente samtykke både fra foresatte og fra barna selv. I noen tilfeller kan barn samtykke alene.</i>	<i>Barn som deltar i forskning, har særlig krav på beskyttelse. Forskere må som hovedregel innhente samtykke både fra foresatte og fra barna selv. I noen tilfeller kan barn samtykke alene.</i>
Barnets beste er et grunnleggende hensyn i all forskning.[17] Barn har rett til å bli hørt i forskning, og deres stemme er viktig.[18] Forskningens formål og metode må tilpasses hva som er best for hvert enkelt barn og for barn som gruppe. Barns velferd og integritet går foran vitenskapens det kunstneriske utviklingsarbeidet og samfunnets interesser.	Barnets beste er et grunnleggende hensyn i all forskning.[17] Barn har rett til å bli hørt i forskning, og deres stemme er viktig.[18] Forskningens formål og metode må tilpasses hva som er best for hvert enkelt barn og for barn som gruppe. Barns velferd og integritet går foran vitenskapens og samfunnets interesser.

<p>Forskere må som hovedregel innhente samtykke fra foresatte.[19] I tillegg er det nødvendig med samtykke eller aksept fra barna. Barn er i utvikling og har ulike behov og evner. Biologisk alder er ikke alene avgjørende for et barns modenhet. Forskere må ha tilstrekkelig kunnskap om barn slik at de kan tilpasse forskningens formål og metode til barnets alder og utvikling. Forskere må vurdere barnets samtykkekompetanse og forsikre seg om at vilkårene for å delta i kunstnerisk utviklingsarbeid faktisk er forstått (se punkt 15. Samtykke til å delta i kunstnerisk utviklingsarbeid). Barn har alltid rett til å nekte å delta i kunstnerisk utviklingsarbeid, selv om foresatte har gitt samtykke. Forskere må forstå og respektere barnets nektelseskompetanse. Barn kan uttrykke nektelse på forskjellig måter avhengig av alder og utvikling.</p>	<p>Forskere må som hovedregel innhente samtykke fra foresatte.[19] I tillegg er det nødvendig med samtykke eller aksept fra barna. Barn er i utvikling og har ulike behov og evner. Biologisk alder er ikke alene avgjørende for et barns modenhet. Forskere må ha tilstrekkelig kunnskap om barn slik at de kan tilpasse forskningens formål og metode til barnets alder og utvikling. Forskere må vurdere barnets samtykkekompetanse og forsikre seg om at vilkårene for å delta i forskning faktisk er forstått (se punkt 15. Samtykke til å delta i forskning). Barn har alltid rett til å nekte å delta i forskning, selv om foresatte har gitt samtykke. Forskere må forstå og respektere barnets nektelseskompetanse. Barn kan uttrykke nektelse på forskjellig måter avhengig av alder og utvikling.</p>
<p>I noen tilfeller kan det være en interessekonflikt mellom barn og foresatte. Barn har rett til et privatliv, men det kan oppstå situasjoner hvor forskere er forpliktet til å formidle informasjon til foresatte (se punkt 21. Konfidensialitet og taushetsplikt). Foresatte kan også ha egeninteresse av å holde opplysninger skjult, for eksempel om vold og overgrep. I slike tilfeller kan det være etisk forsvarlig at barn får delta i kunstnerisk utviklingsarbeid, uten samtykke fra foresatte, dersom forskningens nytte og verdi for barnet klart overstiger ulempene ved å delta.[20] I alle tilfeller må forskeren sikre at barnets beste og retten til å bli hørt blir ivaretatt på en forsvarlig måte (se også punkt 22. Varslingsplikt).</p>	<p>I noen tilfeller kan det være en interessekonflikt mellom barn og foresatte. Barn har rett til et privatliv, men det kan oppstå situasjoner hvor forskere er forpliktet til å formidle informasjon til foresatte (se punkt 21. Konfidensialitet og taushetsplikt). Foresatte kan også ha egeninteresse av å holde opplysninger skjult, for eksempel om vold og overgrep. I slike tilfeller kan det være etisk forsvarlig at barn får delta i forskning, uten samtykke fra foresatte, dersom forskningens nytte og verdi for barnet klart overstiger ulempene ved å delta.[20] I alle tilfeller må forskeren sikre at barnets beste og retten til å bli hørt blir ivaretatt på en forsvarlig måte (se også punkt 22. Varslingsplikt).</p>
<p>18. Unntak fra krav om samtykke</p>	<p>18. Unntak fra krav om samtykke</p>
<p><i>Det finnes situasjoner hvor det er forsvarlig å forske på personer, selv om det ikke innhentes et forskningsetisk samtykke. Forskere må uansett ivareta ansvaret for å informere.</i></p>	<p><i>Det finnes situasjoner hvor det er forsvarlig å forske på personer, selv om det ikke innhentes et forskningsetisk samtykke. Forskere må uansett ivareta ansvaret for å informere.</i></p>
<p>Det finnes situasjoner hvor det er forsvarlig å forske på personer uten å innhente forskningsetisk samtykke, for eksempel når man forsker på</p>	<p>Det finnes situasjoner hvor det er forsvarlig å forske på personer uten å innhente forskningsetisk samtykke, for eksempel når man forsker på</p>

<p>historiske kilder, kunstverker og offentlige ytringer. Det kan også finnes unntak hvis det ikke er direkte kontakt mellom forsker og de berørte, gitt at opplysningene er lite sensitive og ikke identifiserende og forskningen har en verdi for de berørte som klart overstiger ulempene ved å delta. I slike situasjoner må forskere være aktsomme og vise respekt for personenes friheter, rettigheter og menneskeverd, samt grundig drøfte det kunstneriske utviklingsarbeidets verdi og mangelen på alternative metoder.</p>	<p>historiske kilder, kunstverker eller offentlige ytringer. Det kan også finnes unntak hvis det ikke er direkte kontakt mellom forsker og de berørte, gitt at opplysningene er lite sensitive og ikke identifiserende og forskningen har en verdi for de berørte som klart overstiger ulempene ved å delta. I slike situasjoner må forskere være aktsomme og vise respekt for personenes friheter, rettigheter og menneskeverd, samt grundig drøfte forskningens verdi og mangelen på alternative metoder.</p>
<p>Fire faktorer er spesielt relevante i en forskningsetisk vurdering av hvorvidt samtykke er nødvendig: ytringens offentlighet og kontekst, informasjonens sensitivitet, de berørtes sårbarhet og forskningens interaksjon og konsekvenser. Her er det relevant å vurdere både «forventet offentlighet» og «kontekstuell integritet».[21]</p>	<p>Fire faktorer er spesielt relevante i en forskningsetisk vurdering av hvorvidt samtykke er nødvendig: ytringens offentlighet og kontekst, informasjonens sensitivitet, de berørtes sårbarhet og forskningens interaksjon og konsekvenser. Her er det relevant å vurdere både «forventet offentlighet» og «kontekstuell integritet».[21]</p>
<p>I noen tilfeller kan det være umulig å innhente samtykke til deltakelse i kunstnerisk utviklingsarbeid. Kritisk forskning på personer i maktposisjoner kan i noen tilfeller utføres uten samtykke, dersom samfunnets behov for relevant kunnskap overstiger den mulige belastningen for aktører som ikke ønsker offentlig oppmerksomhet. Eksempler på dette er forskning som er nødvendig for å avdekke urettferdighet og maktmisbruk, eller forskning på enkelte straffbare forhold. I andre tilfeller kan det være nødvendig å holde hensikten ved et forsøk skjult for deltakerne. Det kan også gjøres unntak hvis innhenting av samtykke medfører en sikkerhetsrisiko for forskere og/eller forskningsdeltakere.[22]</p>	<p>I noen tilfeller kan det være umulig å innhente samtykke til deltakelse i forskning. Kritisk forskning på personer i maktposisjoner kan i noen tilfeller utføres uten samtykke, dersom samfunnets behov for relevant kunnskap overstiger den mulige belastningen for aktører som ikke ønsker offentlig oppmerksomhet. Eksempler på dette er forskning som er nødvendig for å avdekke urettferdighet og maktmisbruk, eller forskning på enkelte straffbare forhold. I andre tilfeller kan det være nødvendig å holde hensikten ved et forsøk skjult for deltakerne. Det kan også gjøres unntak hvis innhenting av samtykke medfører en sikkerhetsrisiko for forskere og/eller forskningsdeltakere.[22]</p>
<p>Ved kunstnerisk utviklingsarbeid hvor det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å innhente samtykke, har forskere et særlig ansvar for å begrunne konkret hvilken verdi resultatene vil kunne få. Forskere har ansvar for å informere de berørte om prosjektets formål og resultater. Ofte er det mulig å gi generell informasjon om prosjektet på forhånd og mer detaljert informasjon i etterkant, både om prosjektet og om hvorfor det ikke ble innhentet samtykke i utgangspunktet.</p>	<p>Ved forskning hvor det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å innhente samtykke, har forskere ansvar for å begrunne konkret hvilken verdi resultatene vil kunne få. Forskere har ansvar for å informere de berørte om prosjektets formål og resultater. Ofte er det mulig å gi generell informasjon om prosjektet på forhånd og mer detaljert informasjon i etterkant, både om prosjektet og om hvorfor det ikke ble innhentet samtykke i utgangspunktet.</p>

19. Klarhet om roller og ansvar	19. Klarhet om roller og ansvar
<i>Forskere har ansvar for å klargjøre grenser, forventninger og krav knyttet til rollen som forsker overfor forskningsdeltakere.</i>	<i>Forskere har ansvar for å klargjøre grenser, forventninger og krav knyttet til rollen som forsker overfor forskningsdeltakere.</i>
I situasjoner hvor forskere opptre i flere roller, har de ansvar for å tydeliggjøre grensene for forskningsrelasjonen. Det kan for eksempel dreie seg om at forskeren samtidig er behandler, at forskere skal evaluere et tiltak de også har vært med å utvikle, eller at man forsker på egen undervisning, i kunstnerisk utviklingsarbeid eller ved langvarige forskningsrelasjoner. Dersom forholdet mellom forskere og deltakere blir så tett at det kan påvirke profesjonaliteten og uavhengigheten, må forskerne vurdere om prosjektet skal endres eller avbrytes.	I situasjoner hvor forskere opptre i flere roller, har de ansvar for å tydeliggjøre grensene for forskningsrelasjonen. Det kan for eksempel dreie seg om at forskeren samtidig er behandler, at forskere skal evaluere et tiltak de også har vært med å utvikle, eller at man forsker på egen undervisning, i kunstnerisk utviklingsarbeid eller ved langvarige forskningsrelasjoner. Dersom forholdet mellom forskere og deltakere blir så tett at det kan påvirke profesjonaliteten og uavhengigheten, må forskerne vurdere om prosjektet skal endres eller avbrytes.
20. Anonymitet	20. Anonymitet
<i>Forskere må sikre at anonymitet er ivaretatt hvis det er avtalt, eller hvis andre hensyn tilsier det.</i>	<i>Forskere må sikre at anonymitet er ivaretatt hvis det er avtalt, eller hvis andre hensyn tilsier det.</i>
Forskere må vurdere om det er nødvendig å beskytte forskningsdeltakernes identitet. Hvis forskningsdeltakere er lovet anonymitet, er det et løfte om at enkeltindivider ikke skal kunne identifiseres i forskning og formidling. Forskningsdeltakernes anonymitet må i så fall sikres, både ved publisering og annen offentliggjøring. Også ved innhenting av informasjon på andre måter, for eksempel fra observasjon eller historiske kilder, må forskere vurdere om involverte personer bør gis anonymitet. Ved dokumentasjon av kunstnerisk utøvelse må forskeren også vurdere behovet for å anonymisere publikum.	Forskere må vurdere om det er nødvendig å beskytte forskningsdeltakernes identitet. Hvis forskningsdeltakere er lovet anonymitet, er det et løfte om at enkeltindivider ikke skal kunne identifiseres i forskning og formidling. Forskningsdeltakernes anonymitet må i så fall sikres, både ved publisering og annen offentliggjøring. Også ved innhenting av informasjon på andre måter, for eksempel fra observasjon eller historiske kilder, må forskere vurdere om involverte personer bør gis anonymitet.
Anonymisering og pseudonymisering er to forskjellige strategier for å beskytte forskningsdeltakernes identitet og integritet.[23] Anonymisering innebærer at forbindelsen mellom personer og informasjon blir fjernet, slik at opplysningene ikke kan spores tilbake til individet. Pseudonymisering vil	Anonymisering er en strategi for å beskytte forskningsdeltakernes identitet og integritet. Det er forskjell på å samle inn opplysninger anonymt og å anonymisere dem etter innsamling. Anonymisering innebærer å fjerne forbindelsen mellom personer og informasjon slik at opplysningene ikke

<p>si at forbindelsen blir svekket ved at forskere eller andre sitter på tilleggsopplysninger eller en koblingsnøkkel som kan knytte opplysningene til individet. Behovet for beskyttelse kan endre seg over tid, og ofte kan det være et spørsmål om grader av anonymitet.</p>	<p>kan spores tilbake til individet. Pseudonymiserte opplysninger skal ikke kunne knyttes til individene de kommer fra av utenforstående, men forskeren eller andre autoriserte aktører har mulighet til å knytte informasjon og individ ved hjelp av et pseudonym eller en annen koblingsnøkkel.[23] Behovet for beskyttelse kan endre seg over tid, og ofte kan det være et spørsmål om grader av anonymitet.</p>
<p>Bakveisidentifisering vil si at et enkeltindivid kan bli identifisert, også av andre enn forskeren, selv der hvor informasjonen i utgangspunktet ikke identifiserer enkeltpersoner. Bakveisidentifisering kan medføre at det må innhentes nytt samtykke fra dem som blir identifisert. I tilfeller hvor bakveisidentifisering medfører risiko for skade og urimelig belastning, må forskeren vurdere om det er mulig å legge om metoden, og hvorvidt det er forsvarlig å gjennomføre prosjektet.</p>	<p><i>Bakveisidentifisering</i> vil si at et enkeltindivid kan bli identifisert, også av andre enn forskeren, selv der hvor informasjonen i utgangspunktet ikke identifiserer enkeltpersoner. Bakveisidentifisering kan medføre at det må innhentes nytt samtykke fra dem som blir identifisert. I tilfeller hvor bakveisidentifisering medfører risiko for skade og urimelig belastning, må forskeren vurdere om det er mulig å legge om metoden, og hvorvidt det er forsvarlig å gjennomføre prosjektet.</p>
<p>21. Konfidensialitet og taushetsplikt</p>	<p>21. Konfidensialitet og taushetsplikt</p>
<p><i>Forskere skal behandle innsamlet informasjon konfidensielt hvis det er avtalt. Hvis forskere skal bruke informasjon som er samlet inn av andre under taushetsplikt, må de sikre at det foreligger fritak fra denne taushetsplikten.</i></p>	<p><i>Forskere skal behandle innsamlet informasjon konfidensielt hvis det er avtalt eller hvis det er nødvendig av andre grunner. Hvis forskere skal bruke informasjon som er samlet inn av andre under taushetsplikt, må de sikre at det foreligger fritak fra denne taushetsplikten.</i></p>
<p>Hvis forskere lover informanter konfidensialitet, er det et løfte om at informasjonen fra det kunstneriske utviklingsarbeidet skal behandles fortrolig og ikke formidles videre på måter som går ut over avtalen. Forskeres troverdighet og deltakeres tillit til kunstnerisk utviklingsarbeid er nært knyttet til denne konfidensialiteten. Samtidig setter varslingsplikten grenser for konfidensialiteten (se punkt 22. Varslingsplikt).</p>	<p>Hvis forskere lover informanter konfidensialitet, er det et løfte om at informasjonen fra forskningen skal behandles fortrolig og ikke formidles videre på måter som går ut over avtalen. Forskeres troverdighet og deltakeres tillit til forskning er nært knyttet til denne konfidensialiteten. Samtidig setter varslingsplikten grenser for konfidensialiteten (se punkt 22. Varslingsplikt).</p>
<p>Noen yrkesgrupper har lovpålagt taushetsplikt fordi de får tilgang til informasjon i fortrolige situasjoner, for eksempel i relasjoner mellom lege og pasient, psykolog og klient, lærer og elev eller offentlig ansatt og individ. Forskere må sikre at det foreligger dispensasjon fra taushetsplikten for at</p>	<p>Noen yrkesgrupper har lovpålagt taushetsplikt fordi de får tilgang til informasjon i fortrolige situasjoner, for eksempel i relasjoner mellom lege og pasient, psykolog og klient, lærer og elev eller offentlig ansatt og individ. Forskere må sikre at det foreligger dispensasjon fra taushetsplikten for at</p>

<p>slike opplysninger kan benyttes i kunstnerisk utviklingsarbeid. Forskere har en lovpålagt taushetsplikt hvis de får tilgang til opplysninger som er undergitt taushetsplikt.[24]</p>	<p>slike opplysninger kan benyttes i forskning. Forskere har en lovpålagt taushetsplikt hvis de får tilgang til opplysninger som er undergitt taushetsplikt.[24]</p>
<p>I tilfeller hvor regler eller avtaler om taushetsplikt misbrukes for å hindre kritiske perspektiver på viktige samfunnsforhold, kan det være etisk forsvarlig å fravike kravet om konfidensialitet.</p>	<p>I tilfeller hvor regler eller avtaler om taushetsplikt misbrukes for å hindre kritiske perspektiver på viktige samfunnsforhold, kan det være etisk forsvarlig å fravike kravet om konfidensialitet.</p>
<p>22. Varslingsplikt</p>	<p>22. Varslingsplikt</p>
<p><i>Forskere må varsle når deltakerne er en fare for seg selv eller andre. I bestemte situasjoner må forskere fravike kravet om konfidensialitet for å ivareta varslingsplikten.</i></p>	<p><i>Forskere må varsle når deltakerne er en fare for seg selv eller andre. I bestemte situasjoner må forskere fravike kravet om konfidensialitet for å ivareta varslingsplikten.</i></p>
<p>Den forskningsetiske varslingsplikten inntreder dersom forskere blir klar over at involverte personer kan være en fare for seg selv eller andre. I kunstnerisk utviklingsarbeid hvor varslingsplikten kan bli aktuell, må forskere informere tydelig om konfidensialitetens grenser allerede når de henter inn samtykke. Forskerne bør vurdere risiko og ha en plan for beredskap før oppstart, og de bør vite på forhånd hvem de skal kontakte i slike situasjoner. I noen tilfeller vil det være hensiktsmessig å inngå samarbeid med et bredere behandlings- eller hjelpeapparat som en del av beredskapen.</p>	<p>Den forskningsetiske <i>varslingsplikten</i> inntreder dersom forskere blir klar over at involverte personer kan være en fare for seg selv eller andre. I forskning hvor varslingsplikten kan bli aktuell, må forskere informere tydelig om konfidensialitetens grenser allerede når de henter inn samtykke. Forskerne bør vurdere risiko og ha en plan for beredskap før oppstart, og de bør vite på forhånd hvem de skal kontakte i slike situasjoner. I noen tilfeller vil det være hensiktsmessig å inngå samarbeid med et bredere behandlings- eller hjelpeapparat som en del av beredskapen.</p>
<p>Det kan oppstå situasjoner hvor forskere er juridisk forpliktet til å videreformidle konfidensiell informasjon, for eksempel til pårørende, barnevernstjenesten eller politiet. Avvergingsplikten i straffeloven innebærer at forskere som får informasjon om straffbare handlinger, har en rettslig plikt til å avverge slike handlinger, noe som i de fleste tilfeller innebærer å melde fra til rette instans med myndighet til å håndtere saken. Det kan være pågående eller planlagte straffbare handlinger, for eksempel spionasje, terror, drap, voldtekt, grov kroppsskade og mishandling i nære relasjoner.[25] Opplysningsplikten i barnevernloven innebærer at forskere</p>	<p>Det kan oppstå situasjoner hvor forskere er juridisk forpliktet til å videreformidle konfidensiell informasjon, for eksempel til pårørende, barnevernstjenesten eller politiet. <i>Avvergingsplikten</i> i straffeloven innebærer at forskere som får informasjon om straffbare handlinger, har en rettslig plikt til å avverge slike handlinger, noe som i de fleste tilfeller innebærer å melde fra til rette instans med myndighet til å håndtere saken. Det kan være pågående eller planlagte straffbare handlinger, for eksempel spionasje, terror, drap, voldtekt, grov kroppsskade og mishandling i nære relasjoner.[25] <i>Opplysningsplikten</i> i barnevernloven innebærer at forskere</p>

<p>som får informasjon eller mistanke om omsorgssvikt eller mishandling av barn, må melde fra til barnevernet. Barn har spesielt krav på beskyttelse, og plikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.[26]</p>	<p>som får informasjon eller mistanke om omsorgssvikt eller mishandling av barn, må melde fra til barnevernet. Barn har spesielt krav på beskyttelse, og plikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.[26]</p>
<p>23. Privatliv og familieliv</p>	<p>23. Privatliv og familieliv</p>
<p><i>Forskere skal vise respekt for/ utvise særlig oppmerksomhet for menneskers privatliv og familieliv.</i></p>	<p><i>Forskere skal vise respekt for menneskers privatliv og familieliv.</i></p>
<p>Privatlivets fred er en grunnleggende menneskerett, og forskere må vise respekt for personlig integritet og beskytte mennesker mot uønskede inngrep og uønsket innsyn. Retten til privatliv beskytter blant annet informasjon om sykdom og helse, politiske og religiøse oppfatninger og seksuell legning. Forskere må utvise aktsomhet når de forsker på private forhold, og forskere bør unngå å sette informanter under press. Hva som oppfattes som sensitive opplysninger, kan variere mellom personer, grupper, kulturer og historiske perioder. Det kan være vanskelig å skille mellom hva som er privat og hva som er offentlig. Forskere må ta hensyn til at forståelsen av hva som er sensitivt, privat og/eller offentlig kan variere. Biografisk eller autobiografisk forskningsmetode krever refleksjon om hvordan andre personers privatliv inngår i det kunstneriske utviklingsarbeidet.</p>	<p>Privatlivets fred er en grunnleggende menneskerett, og forskere må vise respekt for personlig integritet og beskytte mennesker mot uønskede inngrep og uønsket innsyn. Retten til privatliv beskytter blant annet informasjon om sykdom og helse, politiske og religiøse oppfatninger og seksuell legning. Forskere må utvise aktsomhet når de forsker på private forhold, og forskere bør unngå å sette informanter under press. Hva som oppfattes som sensitive opplysninger, kan variere mellom personer, grupper, kulturer og historiske perioder. Det kan være vanskelig å skille mellom hva som er privat og hva som er offentlig. Forskere må ta hensyn til at forståelsen av hva som er sensitivt, privat og/eller offentlig kan variere.</p>
<p>24. Lagring og deling av forskningsmateriale</p>	<p>24. Lagring og deling av forskningsmateriale</p>
<p><i>Forskningsdata og annet forskningsmateriale skal lagres og deles forsvarlig.</i></p>	<p><i>Forskningsdata og annet forskningsmateriale skal lagres og deles forsvarlig.</i></p>
<p>Før innsamling oppstart av det kunstneriske utviklingsarbeidet bør det være avklart om opparbeidet materiale skal lagres/arkiveres/deles eller slettes/destrueres når prosjektet avsluttes. Hvis materialet skal lagres/arkiveres/deles, må forskerne informere eventuelle deltakerne tydelig om hvordan, i hvilken form og ved hvilken institusjon ved innhenting av samtykke.</p>	<p>Før innsamling bør det være avklart om materialet skal lagres/arkiveres/deles eller slettes/destrueres når prosjektet avsluttes. Hvis materialet skal lagres/arkiveres/deles, må forskerne informere deltakerne tydelig om hvordan, i hvilken form og ved hvilken institusjon ved innhenting av samtykke.</p>

Forskingsinstitusjonene har ansvar for å legge til rette for forsvarlig lagring. De må ha rutiner for å sikre kvalitet, etterprøvnbarhet, gjenbruk, deling og sletting/destruksjon. Institusjonene skal bevare forskningsmateriale for fremtidige generasjoner.	Forskingsinstitusjonene har ansvar for å legge til rette for forsvarlig lagring. De må ha rutiner for å sikre kvalitet, etterprøvnbarhet, gjenbruk, deling og sletting/destruksjon. Institusjonene skal bevare forskningsmateriale for fremtidige generasjoner.
Dersom det er nødvendig å lagre personopplysninger eller annet sensitivt materiale, må det gjøres på forsvarlig og lovlig vis.[27]	Dersom det er nødvendig å lagre personopplysninger eller annet sensitivt materiale, må de gjøres på forsvarlig og lovlig vis.[27]
25. Tilbakeføring av resultater	25. Tilbakeføring av resultater
<i>Forskere skal tilbakeføre resultater av det kunstneriske utviklingsarbeidet til deltakerne på en måte som er forståelig og forsvarlig.</i>	<i>Forskere skal tilbakeføre forskningens resultater til deltakerne på en måte som er forståelig og forsvarlig.</i>
Forskningsdeltakere og andre som indirekte involveres i kunstnerisk utviklingsarbeid , har rett til innsikt i resultatene av forskningen. Dette gjelder også kunstnerisk utviklingsarbeid hvor institusjoner og store informantgrupper er involvert. Dersom direkte kontakt med hver enkelt informant er uforholdsmessig vanskelig eller ikke mulig, kan offentlig forskningsformidling være med på å oppfylle dette kravet.	Forskningsdeltakere og andre som indirekte involveres i forskning, har rett til innsikt i resultatene av forskningen. Dette gjelder også forskning hvor institusjoner og store informantgrupper er involvert. Dersom direkte kontakt med hver enkelt informant er uforholdsmessig vanskelig eller ikke mulig, kan offentlig forskningsformidling være med på å oppfylle dette kravet.
Informanter bør få anledning til å korrigere faktiske feil der det er mulig. Forskere må tilrettelegge resultatene slik at sentrale funn og innsikter formidles på en måte og på et språk som er forståelig for deltakerne. Forskere har like fullt det endelige ansvaret for tolkninger og konklusjoner. I tillegg har forskerne et generelt ansvar for forskningsformidling rettet mot et bredere publikum (se del E).	Informanter bør få anledning til å korrigere faktiske feil der det er mulig. Forskere må tilrettelegge resultatene slik at sentrale funn og innsikter formidles på en måte og på et språk som er forståelig for deltakerne. Forskere har like fullt det endelige ansvaret for tolkninger og konklusjoner. I tillegg har forskerne et generelt ansvar for forskningsformidling rettet mot et bredere publikum (se del E).
26. Direkte og indirekte berørte	26. Direkte og indirekte berørte
<i>Forskere skal ta hensyn til personer som direkte eller indirekte er berørt av det kunstneriske utviklingsarbeidet, uten at de selv har gitt samtykke til å delta.</i>	<i>Forskere skal ta hensyn til personer som direkte eller indirekte er berørt av forskningen, uten at de selv har gitt samtykke til å delta.</i>

<p>Gjennom intervjuer, kildestudier og observasjon kan forskere få informasjon om langt flere mennesker enn de som står i sentrum for studien. I noen tilfeller, for eksempel når forskere observerer små grupper og miljøer, kan det være vanskelig å utelukke mennesker som ikke har gitt samtykke, eller som aktivt har takket nei til å delta i forskningen. Det kunstneriske utviklingsarbeidet kan også få konsekvenser for privatliv og nære relasjoner for mennesker som ikke selv inngår i det kunstneriske utviklingsarbeidet, men som blir indirekte involvert eller berørt.</p>	<p>Gjennom intervjuer, kildestudier og observasjon kan forskere få informasjon om langt flere mennesker enn de som står i sentrum for studien. I noen tilfeller, for eksempel når forskere observerer små grupper og miljøer, kan det være vanskelig å utelukke mennesker som ikke har gitt samtykke, eller som aktivt har takket nei til å delta i forskningen. Forskningen kan også få konsekvenser for privatliv og nære relasjoner for mennesker som ikke selv inngår i forskningen, men som blir indirekte involvert eller berørt.</p>
<p>Forskere bør være oppmerksomme på mulige utilsiktede virkninger og negative konsekvenser av det kunstneriske utviklingsarbeidet, for eksempel at andre medlemmer av en gruppe kan oppleve å bli urimelig eksponert. Krav til dokumentasjon og holdbar argumentasjon får spesiell vekt når det kunstneriske utviklingsarbeidet kan få konsekvenser for omdømmet eller integriteten til enkeltpersoner. I slike tilfeller er det særlig viktig at forskere anerkjenner og tar hensyn til alternative perspektiver, drøfter andre tolkninger av sine funn eller påpeker vitenskapelig usikkerhet. Hensynet til Mulige belastninger for mennesker utenfor selve forskningsprosjektet bør veies opp mot hensynet til det kunstneriske utviklingsarbeidet kritiske funksjon og sannhetsforpliktelse.</p>	<p>Forskere bør være oppmerksomme på mulige utilsiktede virkninger og negative konsekvenser av forskningen, for eksempel at andre medlemmer av en gruppe kan oppleve å bli urimelig eksponert. Krav til dokumentasjon og holdbar argumentasjon får spesiell vekt når forskningen kan få konsekvenser for omdømmet eller integriteten til enkeltpersoner. I slike tilfeller er det viktig at forskere drøfter alternative tolkninger av sine funn eller påpeker vitenskapelig usikkerhet. Hensynet til belastninger for mennesker utenfor selve forskningsprosjektet bør veies opp mot hensynet til forskningens kritiske funksjon.</p>
<p>27. Verdier og handlingsmotiver</p>	<p>27. Verdier og handlingsmotiver</p>
<p><i>Forskere skal vise respekt for ulike verdier og holdninger. Forskere skal ikke tillegge mennesker irrasjonelle eller lite aktverdige motiver uten å kunne gi overbevisende dokumentasjon og begrunnelse.</i></p>	<p><i>Forskere skal vise respekt for ulike verdier og holdninger. Forskere skal ikke tillegge mennesker irrasjonelle eller lite aktverdige motiver uten å kunne gi overbevisende dokumentasjon og begrunnelse.</i></p>
<p>I kunstnerisk arbeid er det rom for fiksjon knyttet til mennesker og deres handlinger (jf pkt 11 Fabrikking og forfalskning). I eksplisitt refleksjon i kunstnerisk utviklingsarbeid kan ofte fortolkning av andres motiver ha en sentral og legitim rolle og dette må forvaltes med respekt. Faglig fortolkning skal bygge på forskningsbaserte teorier, begreper og perspektiv.</p>	<p>I forskning spiller ofte fortolkning av andres motiver en sentral og legitim rolle. Faglig fortolkning skal bygge på forskningsbaserte teorier, begreper og perspektiv. Utforskning av andres motiver kan være forbundet med usikkerhet, ikke minst ved forskning på andre kulturer eller historiske epoker. Forskere bør derfor skille tydelig mellom beskrivelse og analyse.</p>

<p>Utforskning av andres motiver kan være forbundet med usikkerhet, ikke minst ved forskning på andre kulturer eller historiske epoker når det kunstneriske utviklingsarbeidet innebærer behandling av nære relasjoner eller samarbeid med andre. Forskere bør derfor skille tydelig mellom beskrivelse og analyse. Det er vesentlig forskjell mellom faglig fortolkning og misvisende fordreining (se punkt 12. Fordreining og fortielse).</p>	<p>Det er vesentlig forskjell mellom faglig fortolkning og misvisende fordreining (se punkt 12. Fordreining og fortielse).</p>
<p>Forskere skal respektere forskningsdeltakernes selvforståelse og unngå fremstillinger som svekker deres legitime rettigheter eller virker stigmatiserende. Samtidig kan menneskers motiver ofte utledes av deres sosiale roller. Kunstnerisk utviklingsarbeid som tillegger mennesker lite aktverdige motiver, eller andre motiver enn det de selv sier at de har, stiller særlige krav til refleksjon, dokumentasjon og begrunnelse.</p>	<p>Forskere skal respektere forskningsdeltakernes selvforståelse og unngå fremstillinger som svekker deres legitime rettigheter eller virker stigmatiserende. Samtidig kan menneskers motiver ofte utledes av deres sosiale roller. Kritisk forskning som tillegger mennesker lite aktverdige motiver, eller andre motiver enn det de selv sier at de har, stiller særlige krav til dokumentasjon og begrunnelse.</p>
<p>28. Risiko for skade og belastning</p>	<p>28. Risiko for skade og belastning</p>
<p>Forskere har ansvar for å unngå at forskningsdeltakere, publikum og andre blir utsatt for skade og urimelig belastning som følge av det kunstneriske utviklingsarbeidet. Deltakere kan samtykke til en viss risiko for ubehag og belastning.</p>	<p>Forskere har ansvar for å unngå at forskningsdeltakere blir utsatt for skade og urimelig belastning som følge av forskningen. Deltakere kan samtykke til en viss risiko for ubehag og belastning.</p>
<p>Kunstnerisk utviklingsarbeid bør ikke påføre deltakerne skade eller utsette dem for andre urimelige fysiske og psykiske belastninger, for eksempel re-traumatisering. Risiko for skade kan også være knyttet til deltakernes omdømme, integritet og menneskerettigheter, for eksempel stigmatisering eller formelle og uformelle straffereaksjoner som følger av deltakelse i kunstnerisk utviklingsarbeid.</p>	<p>Forskning bør ikke påføre deltakerne skade eller utsette dem for andre urimelige fysiske og psykiske belastninger, for eksempel re-traumatisering. Risiko for skade kan også være knyttet til deltakernes omdømme, integritet og menneskerettigheter, for eksempel stigmatisering eller formelle og uformelle straffereaksjoner som følger av deltakelse i forskning.</p>
<p>Kunstnerisk utviklingsarbeid kan påføre deltakere mindre alvorlige eller rimelige belastninger, men dette må avveies mot det kunstneriske utviklingsarbeidets nytte for samfunnet og verdi for dem som deltar.</p>	<p>Forskning kan påføre deltakere mindre alvorlige eller rimelige belastninger, men dette må avveies mot forskningens nytte for samfunnet og verdi for dem som deltar. Forskere bør informere om forventet nytte og verdi så konkret som mulig, både før oppstart, underveis og i etterkant.</p>

Forskere bør informere om forventet nytte og verdi så konkret som mulig, både før oppstart, underveis og i etterkant.	
Forskere og forskningsinstitusjoner bør sørge for at deltakerne får tilbud om relevant og profesjonell oppfølging for å bearbeide eller behandle eventuelle skader og belastninger som er oppstått som følge av at de har deltatt i prosjektet. Jo større sannsynligheten er for skade og belastning, desto større ansvar påligger forskere og forskningsinstitusjoner.	Forskere og forskningsinstitusjoner bør sørge for at deltakerne får tilbud om relevant og profesjonell oppfølging for å bearbeide eller behandle eventuelle skader og belastninger som er oppstått som følge av at de har deltatt i prosjektet. Jo større sannsynligheten er for skade og belastning, desto større ansvar påligger forskere og forskningsinstitusjoner.
29. Menneskers ettermæle	29. Menneskers ettermæle
<i>Forskere skal vise respekt for menneskers ettermæle.</i>	<i>Forskere skal vise respekt for menneskers ettermæle.</i>
Ved kunstnerisk utviklingsarbeid på døde mennesker gjelder samme krav om respekt, dokumentasjon og etterrettelighet som ved forskning på levende mennesker. Kravet om respekt for døde og etterlatte tilsier at forskere bør velge sine formuleringer med aktsomhet. Arkiver og dokumenter etter døde personer kan inneholde sensitiv informasjon om avdøde eller etterkommere, og dette må håndteres med omtanke og gjerne i dialog med pårørende. Når man skal forske på graver og menneskelige levninger, må man behandle disse med respekt (se punkt 33. Kulturhistoriske kilder og punkt 23 Privatliv og familieliv).	Ved forskning på døde mennesker gjelder samme krav om respekt, dokumentasjon og etterrettelighet som ved forskning på levende mennesker. Kravet om respekt for døde og etterlatte tilsier at forskere bør velge sine formuleringer med aktsomhet. Arkiver og dokumenter etter døde personer kan inneholde sensitiv informasjon om avdøde eller etterkommere, og dette må håndteres med omtanke og gjerne i dialog med pårørende. Når man skal forske på graver og menneskelige levninger, må man behandle disse med respekt (se punkt 33. Kulturhistoriske kilder).
30. Fremtidige generasjoner	30. Fremtidige generasjoner
<i>Forskere har ansvar overfor fremtidige generasjoner.</i>	<i>Forskere har ansvar overfor fremtidige generasjoner.</i>
Kunstnerisk utviklingsarbeid kan ha uønskede og utilsiktede konsekvenser for kommende generasjoners samfunn, helse og miljø (se særlig punkt F). Vitenskapelig usikkerhet og risiko for skade og belastning tilsier at forskere har en forpliktelse overfor fremtidige generasjoner. Dersom det kunstneriske utviklingsarbeidet kan ha negative konsekvenser for	Forskning kan ha uønskede og utilsiktede konsekvenser for kommende generasjoners samfunn, helse og miljø. Vitenskapelig usikkerhet og risiko for skade og belastning tilsier at forskere har en forpliktelse overfor fremtidige generasjoner. Dersom forskningen kan ha negative konsekvenser for fremtidige generasjoner, må forskningen kunne begrunnes på en måte som de realistisk sett kan tenkes å godta.

fremtidige generasjoner, må forskningen kunne begrunnes på en måte som de realistisk sett kan tenkes å godta.	

FORSLAG	NESH RETNINGSLINJER
<p>C) Grupper og institusjoner Svakstilte og sårbare grupper kan ha særskilt behov for beskyttelse, og det kan være nødvendig å ta spesielle hensyn når man forsker på tvers av kulturer eller på kulturminner. Også offentlige virksomheter og private organisasjoner har et medansvar for at forskning de deltar i, skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer.</p>	<p>C) Grupper og institusjoner Svakstilte og sårbare grupper kan ha særskilt behov for beskyttelse, og det kan være nødvendig å ta spesielle hensyn når man forsker på tvers av kulturer eller på kulturminner. Også offentlige virksomheter og private organisasjoner har et medansvar for at forskning de deltar i, skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer.</p>
<p>31. Svakstilte og sårbare grupper</p>	<p>31. Svakstilte og sårbare grupper</p>
<p><i>Forskere har et spesielt ansvar for å beskytte svakstilte og sårbare gruppers integritet og interesser.</i></p>	<p><i>Forskere må beskytte svakstilte og sårbare gruppers integritet og interesser.</i></p>
<p>Det er en del av forskerfellesskapets samfunnsansvar å fange opp erfaringer og utvikle kunnskap om medlemmer av utsatte grupper. Historisk sett har svakstilte og sårbare grupper ofte vært utsatt for maktovergrep, uetisk forskning og kunstneriske praksiser. Det er ikke forsvarlig å forske blant svakstilte og sårbare grupper kun fordi gruppene er lett tilgjengelige. Forskere må alltid sikre at det kunstneriske utviklingsarbeidet skjer i tråd med anerkjente forskningsetiske normer om respekt, beskyttelse og rettferdighet spesielt knyttet til krav om fritt og informert samtykke. Deltakernes kompetanse skal vurderes individuelt og ikke på bakgrunn av gruppetilhørighet.</p>	<p>Det er en del av forskerfellesskapets samfunnsansvar å fange opp erfaringer og utvikle kunnskap om medlemmer av utsatte grupper. Historisk sett har svakstilte og sårbare grupper ofte vært utsatt for maktovergrep og uetisk forskning. Det er ikke forsvarlig å forske blant svakstilte og sårbare grupper kun fordi gruppene er lett tilgjengelige. Forskere må alltid sikre at forskningen skjer i tråd med anerkjente forskningsetiske normer om respekt, beskyttelse og rettferdighet spesielt knyttet til krav om fritt og informert samtykke. Deltakernes kompetanse skal vurderes individuelt og ikke på bakgrunn av gruppetilhørighet.</p>
<p>Personer i svakstilte og sårbare grupper kan ønske ikke å inngå i et forskningsprosjekt bli forsket på, for eksempel av frykt for stigmatisering eller andre negative konsekvenser. Samtidig er overdreven beskyttelse av svakstilte og sårbare grupper uheldig. Det kan medføre at deres perspektiver ikke blir inkludert i forskning og at samfunnet ikke får relevant kunnskap om viktige problemstillinger. Når man forsker på</p>	<p>Medlemmer i svakstilte og sårbare grupper kan ønske ikke å bli forsket på, for eksempel av frykt for stigmatisering eller andre negative konsekvenser. Samtidig er overdreven beskyttelse av svakstilte og sårbare grupper uheldig. Det kan medføre at deres perspektiver ikke blir inkludert i forskning og at samfunnet ikke får relevant kunnskap om viktige problemstillinger. Når man forsker på svakstilte og sårbare grupper, må</p>

svakstilte og sårbare grupper inngår i et forskningsprosjekt, må man unngå å bruke inndelinger eller betegnelser som gir grunnlag for urimelig generalisering, er nedsettende og/eller kan medføre stigmatisering av bestemte grupper.	man unngå å bruke inndelinger eller betegnelser som gir grunnlag for urimelig generalisering, er nedsettende og/eller kan medføre stigmatisering av bestemte grupper.
Forskere må være tydelige på roller og ansvar i både forskning og formidling. Forskere har et spesielt ansvar for å forstå egen rolle i et større perspektiv, med hensyn til klasse, økonomi, utdanning, sosiale og kulturelle forhold, og reflektere rundt definisjonsmakt over for ulike grupper.	Forskere må være tydelige på roller og ansvar i både forskning og formidling.
32. Respekt for kulturelle forskjeller	32. Respekt for kulturelle forskjeller
Når man forsker på kulturelle grupper i møte med kulturelle grupper i det kunstneriske utviklingsarbeidet er det viktig å opparbeide seg kunnskap om og respektere den lokale konteksten og de sosiale forholdene. Forståelse av kulturforskjellers betydning bør veie tungt i forskningen, men innebærer ikke nødvendigvis aksept av kulturelle praksiser.	Når man forsker på kulturelle grupper, er det viktig å opparbeide seg kunnskap om og respektere den lokale konteksten og de sosiale forholdene. Forståelse av kulturforskjellers betydning bør veie tungt i forskningen, men innebærer ikke nødvendigvis aksept av kulturelle praksiser.
Når man forsker på kulturelle grupper i møte med kulturelle grupper i det kunstneriske utviklingsarbeidet er det viktig å opparbeide seg kunnskap om og respektere den lokale konteksten og de sosiale forholdene. Kultur forstås her i bred forstand og omfatter også subkulturer, religiøse grupper og minoriteter, enten de er svakstilte eller ikke. Noen grupper, for eksempel urfolk og minoriteter, har kollektive rettigheter som forskere må ivareta.[28] Forskere bør ha dialog med anerkjente representanter, eventuelt også lokale myndigheter og lokalbefolkning der hvor det er relevant (se punkt 40. Brukermedvirkning), men medbestemmelse, styring og kontroll kan komme i konflikt med forskningens krav til kvalitet og uavhengighet. I planlegging og gjennomføring av kunstnerisk utviklingsarbeid må hensynet til medvirkning veies opp mot hensynet til forskningens uavhengighet.	Når man forsker på kulturelle grupper, er det viktig å opparbeide seg kunnskap om og respektere den lokale konteksten og de sosiale forholdene. Kultur forstås her i bred forstand og omfatter også subkulturer, religiøse grupper og minoriteter, enten de er svakstilte eller ikke. Noen grupper, for eksempel urfolk, har kollektive rettigheter som forskere må ivareta.[28] Forskere bør ha dialog med anerkjente representanter, eventuelt også lokale myndigheter og lokalbefolkning der hvor det er relevant (se punkt 40. Brukermedvirkning), men medbestemmelse, styring og kontroll kan komme i konflikt med forskningens krav til kvalitet og uavhengighet. I planlegging og gjennomføring av forskning må hensynet til medvirkning veies opp mot hensynet til forskningens uavhengighet.

<p>Medlemmer i kulturelle grupper kan ønske ikke å inngå i et forskningsprosjekt bli forsket på, for eksempel av frykt for stigmatisering eller andre negative konsekvenser. Samtidig er overdreven beskyttelse av kulturelle grupper uheldig. Det kan medføre at deres perspektiver ikke blir inkludert i kunstnerisk utviklingsarbeid og at samfunnet ikke får relevant kunnskap om viktige problemstillinger. Når man forsker på kulturelle grupper inngår i et forskningsprosjekt, må man unngå å bruke inndelinger eller betegnelser som gir grunnlag for urimelig generalisering, er nedsettende og/eller kan medføre stigmatisering av bestemte grupper. Forskere må være oppmerksomme på forskjellen mellom beskrivelse av normer og praksiser på den ene siden og normativ eller kritisk drøfting på den andre siden.</p>	<p>Medlemmer i kulturelle grupper kan ønske ikke å bli forsket på, for eksempel av frykt for stigmatisering eller andre negative konsekvenser. Samtidig er overdreven beskyttelse av kulturelle grupper uheldig. Det kan medføre at deres perspektiver ikke blir inkludert i forskning og at samfunnet ikke får relevant kunnskap om viktige problemstillinger. Når man forsker på kulturelle grupper, må man unngå å bruke inndelinger eller betegnelser som gir grunnlag for urimelig generalisering, er nedsettende og/eller kan medføre stigmatisering av bestemte grupper. Forskere må være oppmerksomme på forskjellen mellom beskrivelse av normer og praksiser på den ene siden og normativ eller kritisk drøfting på den andre siden.</p>
<p>Forskere må være tydelige på roller og ansvar i både forskning og formidling. Forskere har et spesielt ansvar for å forstå egen rolle i et større perspektiv, med hensyn til klasse, økonomi, utdanning, sosiale og kulturelle forhold, og reflektere rundt definisjonsmakt over for ulike grupper.</p>	<p>Forskere må være tydelige på roller og ansvar i både forskning og formidling.</p>
<p>I tilfeller der kulturelle praksiser åpenbart er i strid med allmenne menneskerettigheter eller internasjonale juridiske forpliktelser, bør hensynet til slike fundamentale verdier veie tyngre enn hensynet til respekt og anerkjennelse av kulturelle verdier.</p>	<p>I tilfeller der kulturelle praksiser åpenbart er i strid med allmenne menneskerettigheter eller internasjonale juridiske forpliktelser, bør hensynet til slike fundamentale verdier veie tyngre enn hensynet til respekt og anerkjennelse av kulturelle verdier.</p>
<p>33. Kulturhistoriske kilder</p>	<p>33. Kulturhistoriske kilder</p>
<p><i>Kunnskap om fortiden er viktig for nåtiden og fremtiden. Institusjoner og forskere skal behandle alle former for kulturhistoriske kilder på forsvarlig vis.</i></p>	<p><i>Kunnskap om fortiden er viktig for nåtiden og fremtiden. Institusjoner og forskere skal behandle alle former for kulturhistoriske kilder på forsvarlig vis.</i></p>
<p>Kulturminner og kulturmiljøer er kilder til kunnskap om mennesker som har levd før oss. Det omfatter både kulturarv og naturarv, og kildene kan være landskap, steder, minnesmerker, gjenstander, kunstneriske arbeider, tekster og arkiv, samt muntlige kilder og immateriell kulturarv.[29]</p>	<p>Kulturminner og kulturmiljøer er kilder til kunnskap om mennesker som har levd før oss. Det omfatter både kulturarv og naturarv, og kildene kan være landskap, steder, minnesmerker, gjenstander, tekster og arkiv, samt</p>

<p>Forskning på menneskelige levninger innebærer særlige etiske utfordringer.[30]</p>	<p>muntlige kilder og immateriell kulturarv.[29] Forskning på menneskelige levninger innebærer særlige etiske utfordringer.[30]</p>
<p>Kunstnerisk utviklingsarbeid som forringer kildemateriale, reiser egne etiske dilemmaer. Verdien ved forskningen må veies opp mot hvor mye av materialet som forringes eller endres. Alle inngripende tiltak, som behandling, reparasjon og analyse av eller på museumsgjenstander eller kunstverk, skal dokumenteres med tanke på fremtidig forskning eller etterprøvbarehet. Kunstnerisk utviklingsarbeid må ikke skje på måter som hindrer fremtidige forskere å tilegne seg det de måtte anse som viktig.</p>	<p>Forskning som forringer kildemateriale, reiser egne etiske dilemmaer. Verdien ved forskningen må veies opp mot hvor mye av materialet som forringes eller endres. Alle inngripende tiltak, som behandling, reparasjon og analyse av eller på museumsgjenstander eller kunstverk, skal dokumenteres med tanke på fremtidig forskning eller etterprøvbarehet. Forskning må ikke skje på måter som hindrer fremtidige forskere å tilegne seg det de måtte anse som viktig.</p>
<p>Forskere og forskningsinstitusjoner må utvise aktsomhet og kun tilegne seg kulturminner og kulturhistorisk kildemateriale som er fremkommet på en åpen, redelig og etterprøvbare måte. Forskere og forskningsinstitusjoner må ikke bidra til plyndring, tyveri eller ulovlig omsetning av kulturminner. Dersom eierhistorien (proveniens) er omstridt, ukjent eller uklar, skal forskere vurdere forskningsmaterialets opprinnelses- og eierhistorie, og avklare materialets rettmessige eierskap, for at forskningen skal være etisk forsvarlig. Ved eventuell forskning på slikt materiale må forskere og forskningsinstitusjoner gi en forskningsetisk begrunnelse og bidra til åpenhet om eierhistorien.[31]</p>	<p>Forskere og forskningsinstitusjoner må utvise aktsomhet og kun tilegne seg kulturminner og kulturhistorisk kildemateriale som er fremkommet på en åpen, redelig og etterprøvbare måte. Forskere og forskningsinstitusjoner må ikke bidra til plyndring, tyveri eller ulovlig omsetning av kulturminner. Dersom eierhistorien (proveniens) er omstridt, ukjent eller uklar, skal forskere vurdere forskningsmaterialets opprinnelses- og eierhistorie, og avklare materialets rettmessige eierskap, for at forskningen skal være etisk forsvarlig. Ved eventuell forskning på slikt materiale må forskere og forskningsinstitusjoner gi en forskningsetisk begrunnelse og bidra til åpenhet om eierhistorien.[31]</p>
<p>Bevaring av kilder i arkiv, bibliotek og museer er en forutsetning for å kunne forske på egen og andres historie. I kunstnerisk utviklingsarbeid kan perspektiver og interesser skifte fra generasjon til generasjon, og samfunnet vårt har ansvar for å sikre dokumentasjon av fortiden og samtiden, slik at fremtidige generasjoner får mulighet til å ha en fortid. Også ved arkivering av materiale og dokumentasjon fra det kunstneriske utviklingsarbeidet Når man samler inn og dokumenterer nye kilder er det viktig å ivareta forskningsetiske hensyn både til forskningsdeltakerne og informantene (se del B) og til forskningens organisering og finansiering (se del D).</p>	<p>Bevaring av kilder i arkiv, bibliotek og museer er en forutsetning for å kunne forske på egen og andres historie. I forskning kan perspektiver og interesser skifte fra generasjon til generasjon, og samfunnet vårt har ansvar for å sikre dokumentasjon av fortiden og samtiden, slik at fremtidige generasjoner får mulighet til å ha en fortid. Når man samler inn og dokumenterer nye kilder er det viktig å ivareta forskningsetiske hensyn både til informantene (se del B) og til forskningens organisering og finansiering (se del D).</p>

34. Offentlig forvaltning	34. Offentlig forvaltning
<i>Offentlig forvaltning bør legge til rette for uavhengig forskning på virksomheten og dataene sine.</i>	Offentlig forvaltning bør legge til rette for uavhengig forskning på virksomheten og dataene sine.
Allmennheten har en legitim interesse av å forstå hvordan offentlige institusjoner fungerer. Offentlige organer har plikt til å samle og arkivere informasjon om virksomheten, og forskere bør i størst mulig grad få innsyn i denne informasjonen uten store kostnader eller forsinkelser.[32] På samme måte bør offentlige organer legge til rette for forskning på egen virksomhet.	Allmennheten har en legitim interesse av å forstå hvordan offentlige institusjoner fungerer. Offentlige organer har plikt til å samle og arkivere informasjon om virksomheten, og forskere bør i størst mulig grad få innsyn i denne informasjonen uten store kostnader eller forsinkelser.[32] På samme måte bør offentlige organer legge til rette for forskning på egen virksomhet.
Offentlige data bør samles inn på en måte som er forskningsetisk forsvarlig, slik at forskere kan bruke materialet. Offentlige organer som finansierer eller organiserer forskning, bør sikre åpen og ikke-diskriminerende tilgang til forskningsdata for alle forskere, slik at funn og resultater kan etterprøves.	Offentlige data bør samles inn på en måte som er forskningsetisk forsvarlig, slik at forskere kan bruke materialet. Offentlige organer som finansierer eller organiserer forskning, bør sikre åpen og ikke-diskriminerende tilgang til forskningsdata for alle forskere, slik at funn og resultater kan etterprøves.
35. Private bedrifter og organisasjoner	35. Private bedrifter og organisasjoner
<i>Private bedrifter og organisasjoner bør legge til rette for kunstnerisk utviklingsarbeid på virksomheten og dataene sine.</i>	<i>Private bedrifter og organisasjoner bør legge til rette for forskning på virksomheten og dataene sine.</i>
Allmennheten har en legitim interesse av å forstå hvordan private bedrifter og interesseorganisasjoner fungerer. Kunstnerisk utviklingsarbeid kan bidra med perspektiv på dette. Bedrifter og organisasjoner har betydelig makt og mulighet til å påvirke enkeltindividets liv og samfunnets utvikling i både positiv og negativ retning. Private bedrifter og organisasjoner bør gjøre virksomheten og dataene sine tilgjengelige for kunstnerisk utviklingsarbeid, også til formål som går ut over institusjonenes interesser. Åpenhet om datamateriale og likebehandling av forskere er viktig, uavhengig av det kunstneriske utviklingsarbeidets formål.	Allmennheten har en legitim interesse av å forstå hvordan private bedrifter og interesseorganisasjoner fungerer. Bedrifter og organisasjoner har betydelig makt og mulighet til å påvirke enkeltindividets liv og samfunnets utvikling i både positiv og negativ retning. Private bedrifter og organisasjoner bør gjøre virksomheten og dataene sine tilgjengelige for forskning, også til formål som går ut over institusjonenes interesser. Åpenhet om datamateriale og likebehandling av forskere er viktig, uavhengig av forskningens formål.

<p>Private bedrifter og organisasjoner kan ha tilgang til svært detaljerte data om kunder, ansatte og andre interessenter. Kunstnerisk utviklingsarbeid som gjør bruk av forskning på slike data kan medføre en rekke utfordringer knyttet til forskningens integritet, slik som manipulerte data, ugjennomsiktige beslutningsprosesser samt urimelig forskjellsbehandling når det gjelder tilgang til produkter og tjenester. Forskere har et selvstendig ansvar for å vurdere om kunstnerisk utviklingsarbeid som involverer forskning på slike data er forsvarlig.</p>	<p>Private bedrifter og organisasjoner kan ha tilgang til svært detaljerte data om kunder, ansatte og andre interessenter. Forskning på slike data kan medføre en rekke utfordringer knyttet til forskningens integritet, slik som manipulerte data, ugjennomsiktige beslutningsprosesser samt urimelig forskjellsbehandling når det gjelder tilgang til produkter og tjenester. Forskere har et selvstendig ansvar for å vurdere om forskning på slike data er forsvarlig.</p>
<p>Private bedrifter og organisasjoner kan ha legitime grunner til å begrense innsyn i sin virksomhet, for eksempel konkurransehensyn. I noen tilfeller kan kunstnerisk utviklingsarbeid likevel være etisk forsvarlig, dersom verdien for samfunnet klart overstiger hensynet til slike interesser. Forskernes metode for å innhente data må i slike tilfeller være velbegrunnet, og forskerne må ivareta eventuelle behov for enkeltindividers anonymitet (se punkt 21. Konfidensialitet og taushetsplikt).</p>	<p>Private bedrifter og organisasjoner kan ha legitime grunner til å begrense innsyn i sin virksomhet, for eksempel konkurransehensyn. I noen tilfeller kan forskningen likevel være etisk forsvarlig, dersom verdien for samfunnet klart overstiger hensynet til slike interesser. Forskernes metode for å innhente data må i slike tilfeller være velbegrunnet, og forskerne må ivareta eventuelle behov for enkeltindividers anonymitet (se punkt 21. Konfidensialitet og taushetsplikt).</p>

FORSLAG	NESH RETNINGSLINJER
<p>D) Oppdragsgivere, finansiører og samarbeidspartnere Forskere og forskningsinstitusjoner har forpliktelser overfor oppdragsgivere, finansiører og samarbeidspartnere. På samme måte har andre forskningsaktører forpliktelser overfor forskere og forskningsinstitusjoner. Forskningsetikken balanserer normer om åpenhet og uavhengighet mot krav om nytte og samfunnsrelevans.</p>	<p>D) Oppdragsgivere, finansiører og samarbeidspartnere Forskere og forskningsinstitusjoner har forpliktelser overfor oppdragsgivere, finansiører og samarbeidspartnere. På samme måte har andre forskningsaktører forpliktelser overfor forskere og forskningsinstitusjoner. Forskningsetikken balanserer normer om åpenhet og uavhengighet mot krav om nytte og samfunnsrelevans.</p>
<p>36. Uavhengighet i kunstnerisk utviklingsarbeid</p>	<p>36. Uavhengighet i forskning</p>
<p><i>Alle forskningsaktører må beskytte forskeres uavhengighet mot press og styring.</i></p>	<p><i>Alle forskningsaktører må beskytte forskeres uavhengighet mot press og styring.</i></p>
<p>Uavhengighet er en forutsetning for det kunstneriske utviklingsarbeidets troverdighet og for samfunnets tillit til arbeidet. Den enkelte forskers uavhengighet kan havne under press på grunn av eksterne føringer og styring fra oppdragsgivere og finansiører, eller på grunn av interne krav og forventninger fra ledelse ved egen institusjon. Det kan også oppstå uklarhet i forbindelse med involvering av brukere, deltakere og samarbeidspartnere. Ulike former for styring, bindinger og interessekonflikter kan øke risikoen for at forskningens resultater eller tolkninger eller innsikter fra det kunstneriske utviklingsarbeidet blir fordreid. Det kan også føre til at forskere unngår å stille kritiske spørsmål og forfølge temaer som kan føre til uenighet. Det er derfor viktig å sikre forskernes reelle uavhengighet.</p>	<p>Uavhengighet er en forutsetning for forskningens troverdighet og for samfunnets tillit til forskning. Den enkelte forskers uavhengighet kan havne under press på grunn av eksterne føringer og styring fra oppdragsgivere og finansiører, eller på grunn av interne krav og forventninger fra ledelse og administrasjon ved egen institusjon. Det kan også oppstå uklarhet i forbindelse med involvering av brukere og samarbeidspartnere. Ulike former for styring, bindinger og interessekonflikter kan øke risikoen for at forskningens resultater eller tolkninger blir fordreid. Det kan også føre til at forskere unngår å stille kritiske spørsmål og forfølge temaer som kan føre til uenighet. Det er derfor viktig å sikre forskernes reelle uavhengighet.</p>
<p>For tette relasjoner mellom forskningsmiljøer og eksterne partnere kan skape interessekonflikter og uklarhet om roller og ansvar. De kan også resultere i felles interesser, slik at reelle motsetninger og normkonflikter blir underkommunisert og holdes skjult. I begge tilfeller svekkes det</p>	<p>Tette relasjoner mellom forskningsmiljøer og eksterne partnere kan skape interessekonflikter og uklarhet om roller og ansvar. De kan også resultere i felles interesser, slik at reelle motsetninger og normkonflikter blir</p>

<p>kunstneriske utviklingsarbeidets samfunnsoppdrag som kilde til kunnskap av høy kvalitet og relevans.</p>	<p>underkommunisert og holdes skjult. I begge tilfeller svekkes forskningens samfunnsoppdrag som kilde til kunnskap av høy kvalitet og relevans.</p>
<p>For tette relasjoner bidrar til å svekke forskningens forsvarlighet og troverdighet. For å sikre den allmenne tilliten til kunstnerisk utviklingsarbeid, er det viktig å beskytte forskernes uavhengighet fra andre interesser, både i forskningspolitikken og i organiseringen og finansieringen av enkeltprosjekter.</p>	<p>For tette relasjoner bidrar til å svekke forskningens forsvarlighet og troverdighet. For å sikre den allmenne tilliten til forskning, er det viktig å beskytte forskernes uavhengighet fra andre interesser, både i forskningspolitikken og i organiseringen og finansieringen av enkeltprosjekter.</p>
<p>Alle forskningsaktører som deltar i organisering og finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid, det være seg arbeidsgivere, myndigheter, oppdragsgivere, finansiører, samarbeidspartnere eller andre interessenter, plikter å beskytte forskeres reelle uavhengighet. Finansieringsmodeller, standardkontrakter, samarbeidsformer og belønningssystemer må ikke bidra til å svekke anerkjente forskningsetiske vitenskapelige og etiske normer for kunstnerisk utviklingsarbeid.</p>	<p>Alle forskningsaktører som deltar i organisering og finansiering av forskning, det være seg arbeidsgivere, myndigheter, oppdragsgivere, finansiører, samarbeidspartnere eller andre interessenter, plikter å beskytte forskeres reelle uavhengighet. Finansieringsmodeller, standardkontrakter, samarbeidsformer og belønningssystemer må ikke bidra til å svekke anerkjente vitenskapelige og etiske normer.</p>
<p>37. Forskningsinstitusjonenes ansvar</p>	<p>37. Forskningsinstitusjonenes ansvar</p>
<p><i>Forskningsinstitusjonene må sikre at alt kunstnerisk utviklingsarbeid skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Dette er spesielt viktig når normene settes under press.</i></p>	<p><i>Forskningsinstitusjonene må sikre at all forskning skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Dette er spesielt viktig når normene settes under press.</i></p>
<p>Forskningsinstitusjonene har et overordnet ansvar for å sikre at alt kunstnerisk utviklingsarbeid skjer i henhold til anerkjente vitenskapelige kunstneriske og etiske prinsipper. Institusjonene plikter å beskytte sine ansatte mot utilbørlig press og styring som kan bidra til å svekke forskningsetikken.[33]</p>	<p>Forskningsinstitusjonene har et overordnet ansvar for å sikre at all forskning skjer i henhold til anerkjente vitenskapelige og etiske prinsipper. Institusjonene plikter å beskytte sine ansatte mot utilbørlig press og styring som kan bidra til å svekke forskningsetikken.[33]</p>
<p>Forskningsinstitusjonene fungerer i et samspill med resten av samfunnet. Når offentlige eller private aktører i samfunnet finansierer kunstnerisk utviklingsarbeid, er det fordi de forventer å få noe igjen. Eksterne partners forventninger om å få nyttige og relevante kunnskap er kan være legitime</p>	<p>Forskningsinstitusjonene fungerer i et samspill med resten av samfunnet. Når offentlige eller private aktører i samfunnet finansierer forskning, er det fordi de forventer å få noe igjen. Eksterne partners forventning om å få nyttig og relevant kunnskap er legitim og ikke uforenelig med etisk</p>

<p>og forenelige kan ikke gå på bekostning av med etisk forsvarlig kunstnerisk utviklingsarbeid. Forskningsetikken stiller imidlertid tydelige krav til uavhengighet og åpenhet omkring kontraktsvilkår, eierskap og rett til publisering.</p>	<p>forsvarlig forskning. Forskningsetikken stiller imidlertid tydelige krav til uavhengighet og åpenhet omkring kontraktsvilkår, eierskap og rett til publisering.</p>
<p>Forskningsinstitusjonene har ansvar for å beskytte sine ansatte mot utilbørlig press og styring også fra eksterne aktører. Institusjonene må sikre at alt kunstnerisk utviklingsarbeid ved institusjonen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer, samt at alle eksterne partnere som deltar i kunstnerisk utviklingsarbeid, gjøres kjent med anerkjente forskningsetiske normer.[34]</p>	<p>Forskningsinstitusjonene har ansvar for å beskytte sine ansatte mot utilbørlig press og styring også fra eksterne aktører. Institusjonene må sikre at all forskning ved institusjonen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer, samt at alle eksterne partnere som deltar i forskningen, gjøres kjent med anerkjente forskningsetiske normer.[34]</p>
<p>Forskningsinstitusjoner må sikre at avtalene de inngår, er etisk forsvarlige. Det gjelder uavhengig av hvilke ressurser oppdragsgiver eller samarbeidspartner stiller til rådighet, for eksempel i form av finansiering, data, materialer eller tilgang til arenaer og deltakergrupper grupper for datainnsamling. Et grunnleggende forskningsetisk premiss er at kunstnerisk utviklingsarbeid skal være åpen og uavhengig. Hvis forsvarlige avtaler ikke kan inngås eller opprettholdes, bør ikke det kunstneriske utviklingsarbeidet gjennomføres.</p>	<p>Forskningsinstitusjoner må sikre at avtalene de inngår, er etisk forsvarlige. Det gjelder uavhengig av hvilke ressurser oppdragsgiver eller samarbeidspartner stiller til rådighet, for eksempel i form av finansiering, data eller tilgang til arenaer og grupper for datainnsamling. Et grunnleggende forskningsetisk premiss er at forskning skal være åpen og uavhengig. Hvis forsvarlige avtaler ikke kan inngås eller opprettholdes, bør ikke forskningen gjennomføres.</p>
<p>38. Oppdragsgivere og finansører</p> <p><i>Oppdragsgivere og finansører har et medansvar for at kunstnerisk utviklingsarbeid som de er involvert i, skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Strategisk tilpasning av prosjekter for å omgå forskningsetiske normer skal ikke forekomme.</i></p>	<p>38. Oppdragsgivere og finansører</p> <p><i>Oppdragsgivere og finansører har et medansvar for at forskning de er involvert i, skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Strategisk tilpasning av prosjekter for å omgå forskningsetiske normer skal ikke forekomme.</i></p>
<p>Oppdragsgivere og finansører som forvalter forskningsmidler og styrer forskningspolitiske prioriteringer, har betydelig innflytelse på organisering og initiering av kunstnerisk utviklingsarbeid. De har innflytelse på forskere og forskningsinstitusjoner på prosjektnivå, og de har ofte makt til å påvirke hvordan prosjekter innen kunstnerisk utviklingsarbeid utformes og</p>	<p>Oppdragsgivere og finansører som forvalter forskningsmidler og styrer forskningspolitiske prioriteringer, har betydelig innflytelse på organisering og initiering av forskning. De har innflytelse på forskere og forskningsinstitusjoner på prosjektnivå, og de har ofte makt til å påvirke hvordan forskningsprosjekter utformes og gjennomføres. Oppdragsgivere</p>

<p>gjennomføres. Oppdragsgivere og finansierer har et medansvar for å sikre at forskningsprosjekter innen kunstnerisk utviklingsarbeid som de finansierer eller bestiller, gjennomføres i samsvar med anerkjente forskningsetiske normer. Strategisk tilpasning av prosjekter for å omgå forskningsetiske normer skal ikke forekomme.</p>	<p>og finansierer har et medansvar for å sikre at forskningsprosjekter de finansierer eller bestiller, gjennomføres i samsvar med anerkjente forskningsetiske normer. Strategisk tilpasning av prosjekter for å omgå forskningsetiske normer skal ikke forekomme.</p>
<p>Oppdragsgivere og finansierer må unngå å gi incentiver og føringer som setter uavhengigheten og forskningsetikken under press. De kan styre valg av tema og påvirke valg av problemstillinger, men bør ikke avgjøre valg av data, metode, konklusjoner og presentasjon av resultater. Forskerne må kunne stille kritiske spørsmål og komme frem til andre resultater enn det oppdragsgiver forventer, også når resultatene utfordrer oppdragsgivers politikk eller strategi. Slike hendelser skal ikke føre til kutt i finansieringen av og støtten til pågående prosjekter eller redusere muligheten for fremtidig finansiering.</p>	<p>Oppdragsgivere og finansierer må unngå å gi incentiver og føringer som setter uavhengigheten og forskningsetikken under press. De kan styre valg av tema og påvirke valg av problemstillinger, men bør ikke avgjøre valg av data, metode, konklusjoner og presentasjon av resultater. Forskerne må kunne stille kritiske spørsmål og komme frem til andre resultater enn det oppdragsgiver forventer, også når resultatene utfordrer oppdragsgivers politikk eller strategi. Slike hendelser skal ikke føre til kutt i finansieringen av og støtten til pågående prosjekter eller redusere muligheten for fremtidig finansiering.</p>
<p>Forskningsetikk må være en integrert del av bestillerkompetansen hos dem som organiserer og finansierer kunstnerisk utviklingsarbeid i offentlig og privat regi. Oppdragsgivere og finansierer må forsikre seg om at utførende forskere og deres institusjoner vil gjøre de nødvendige forskningsetiske vurderingene under hele prosjektet, fra planlegging via utførelse og til formidling.</p>	<p>Forskningsetikk må være en integrert del av bestillerkompetansen hos dem som organiserer og finansierer forskning i offentlig og privat regi. Oppdragsgivere og finansierer må forsikre seg om at utførende forskere og deres institusjoner vil gjøre de nødvendige forskningsetiske vurderingene under hele prosjektet, fra planlegging via utførelse og til formidling.</p>
<p>39. Samarbeidsprosjekter</p>	<p>39. Samarbeidsprosjekter</p>
<p><i>Samarbeidspartnere har et medansvar for at kunstnerisk utviklingsarbeid de er involvert i, skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Forskningsetikk må ivaretas i alle samarbeidsavtaler og samarbeidsformer.</i></p>	<p><i>Samarbeidspartnere har et medansvar for at forskning de er involvert i, skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Forskningsetikk må ivaretas i alle samarbeidsavtaler og samarbeidsformer.</i></p>
<p>Alle samarbeidspartnere som deltar i forskning, har et medansvar for at forskningsetikken ivaretas. Dette gjelder spesielt i sektorovergrepene prosjekter og når eksterne aktører inngår som samarbeidspartnere i forskningsprosjektet samtidig som de bidrar med midler og/eller utøver</p>	<p>Alle samarbeidspartnere som deltar i forskning, har et medansvar for at forskningsetikken ivaretas. Dette gjelder spesielt når eksterne aktører inngår som samarbeidspartnere i forskningsprosjektet samtidig som de</p>

makt. I alle samarbeidsavtaler og samarbeidsformer må forskningsetikk ivaretas.[35]	bidrar med midler og/eller utøver makt. I alle samarbeidsavtaler og samarbeidsformer må forskningsetikk ivaretas.[35]
40. Brukermedvirkning	40. Brukermedvirkning
<i>Forskningsetikk må ivaretas i alle former for brukermedvirkning.</i>	<i>Forskningsetikk må ivaretas i alle former for brukermedvirkning.</i>
Brukermedvirkning kan bidra til å styrke forskningens kvaliteten og relevansen av det kunstneriske utviklingsarbeidet, og det kan fremme demokratiske rettigheter og motvirke diskriminering. Det kan imidlertid også skape forskningsetiske utfordringer, for eksempel knyttet til konfidensialitet, habilitet og interessekonflikter. [36] Brukere, klienter og pårørende må ikke reduseres til symbol uten reell innflytelse.	Brukermedvirkning kan bidra til å styrke forskningens kvalitet og relevans, og det kan fremme demokratiske rettigheter og motvirke diskriminering. Det kan imidlertid også skape forskningsetiske utfordringer, for eksempel knyttet til konfidensialitet, habilitet og interessekonflikter.[36] Brukere, klienter og pårørende må ikke reduseres til symbol uten reell innflytelse.
I noen sammenhenger betyr brukermedvirkning offentlige myndigheter og private aktører som er direkte involvert i kunstnerisk utviklingsarbeid. Disse kan ha flere roller i ett og samme prosjekt, som bestiller og bruker og som utøver av makt og myndighet. Det er viktig alltid å være tydelig på ulike roller og mulige interessekonflikter, både for å fremme godt kunstnerisk utviklingsarbeid og for å sikre tilliten til kunstnerisk utviklingsarbeid i samfunnet. Ulike roller og forventninger bør avklares og nedfelles i avtaler, som definerer de ulike partenes ansvar for å følge forskningsetiske normer.	I noen sammenhenger betyr brukermedvirkning offentlige myndigheter og private aktører som er direkte involvert i et forskningsprosjekt. Disse kan ha flere roller i ett og samme prosjekt, som bestiller og bruker og som utøver av makt og myndighet. Det er viktig alltid å være tydelig på ulike roller og mulige interessekonflikter, både for å fremme god forskning og for å sikre forskningens tillit i samfunnet. Ulike roller og forventninger bør avklares og nedfelles i avtaler, som definerer de ulike partenes ansvar for å følge forskningsetiske normer.
Oppdragsgivere og finansører som legger til rette for brukermedvirkning har alle et medansvar for at forskningsetikken er ivaretatt. Forskere må sikre forskningens det kunstneriske utviklingsarbeidets uavhengighet og integritet i samspill med brukernes erfaringskompetanse og interesser.	Oppdragsgivere og finansører som legger til rette for brukermedvirkning har alle et medansvar for at forskningsetikken er ivaretatt. Forskere må sikre forskningens uavhengighet og integritet i samspill med brukernes erfaringskompetanse og interesser.
41. Åpenhet om finansiering, roller og interesser	41. Åpenhet om finansiering, roller og interesser
<i>Alle forskningsaktører, både forskere, finansører og andre involverte har ansvar for å sikre åpenhet om finansiering, ressurser, ressursbruk og interesser.</i>	<i>Alle forskningsaktører har ansvar for å sikre åpenhet om finansiering og interesser.</i>

<p>Det er viktig med åpenhet om finansiering og interesser for å sikre det kunstneriske utviklingsarbeidets troverdighet og legitimitet. Åpenhet om finansiering gjør det lettere for forskere å beskytte seg mot utilbørlig press og dermed sikre forskningens uavhengighet. Oppdragsgivere, finansiører og andre involverte bør offentliggjøre hvilke kunstnerisk utviklingsarbeider de har gitt støtte til, og om eventuelle andre interesser og maktforhold som kan påvirke det kunstneriske utviklingsarbeidet.</p>	<p>Det er viktig med åpenhet om finansiering og interesser for å sikre forskningens troverdighet og legitimitet. Åpenhet om finansiering gjør det lettere for forskere å beskytte seg mot utilbørlig press og dermed sikre forskningens uavhengighet. Oppdragsgivere og finansiører bør offentliggjøre hvilken forskning de har gitt støtte til, og om eventuelle andre interesser og maktforhold som kan påvirke forskningen.</p>
<p>Når forskere skal offentliggjøre resultat av kunstnerisk utviklingsarbeid publisere og bruke resultater, har de et selvstendig ansvar for å være åpne om alle bindinger som kan ha betydning for tilliten til det kunstneriske utviklingsarbeidet. Åpenhet fritar ikke forskerne fra det overordnede ansvaret deres for forskningsetikk.</p>	<p>Når forskere skal publisere og bruke resultater, har de et selvstendig ansvar for å være åpne om alle bindinger som kan ha betydning for tilliten til forskningen. Åpenhet fritar ikke forskerne fra det overordnede ansvaret deres for forskningsetikk.</p>
<p>42. Bruk av forskningsresultater det kunstneriske utviklingsarbeidets resultater</p>	<p>42. Bruk av forskningsresultater</p>
<p><i>Alle forskningsaktører har ansvar for at bruk og fremstilling av resultatene er etisk forsvarlig.</i></p>	<p><i>Alle forskningsaktører har ansvar for at bruk og fremstilling av resultatene er etisk forsvarlig.</i></p>
<p>Oppdragsgivere og finansiører kan ikke holde tilbake uønskede resultater av et kunstnerisk utviklingsarbeid slik at de funnene som blir kjent, gir et fordreid bilde av metoder og innsikter ett eller flere saksforhold. Det er uetisk å begrense bruken av resultatene for å få frem ønskelige konklusjoner, eller å fremstille resultatene fra det kunstneriske utviklingsarbeidet på en misvisende eller tendensiøs måte (se punkt 12. Fordreining og fortielse).</p>	<p>Oppdragsgivere og finansiører kan ikke holde tilbake uønskede resultater slik at de funnene som blir kjent, gir et fordreid bilde av ett eller flere saksforhold. Det er uetisk å begrense bruken av resultatene for å få frem ønskelige konklusjoner, eller å fremstille resultatene fra forskningen på en misvisende eller tendensiøs måte (se punkt 12. Fordreining og fortielse).</p>
<p>Forskere står fritt til å drøfte sitt mandat som en del av forskningsrapporteringen, for eksempel ved å peke på at åpenbare faglige eller praktisk relevante perspektiver, muligheter, tolkninger og hensyn er utelatt (se punkt 1. Fri og uavhengig forskning). I slike tilfeller er det særlig</p>	<p>Forskere står fritt til å drøfte sitt mandat som en del av forskningsrapporteringen, for eksempel ved å peke på at åpenbare faglige eller praktisk relevante perspektiver, tolkninger og hensyn er utelatt (se punkt 1. Fri og uavhengig forskning). I slike tilfeller er det viktig at forskere</p>

viktig at forskere drøfter dette alternative tolkninger av sine funn eller påpeker vitenskapelig usikkerhet.	drøfter alternative tolkninger av sine funn eller påpeker vitenskapelig usikkerhet.
Hvis resultatene blir brukt på en misvisende eller tendensiøs måte av oppdragsgiveren, har forskere både rett og plikt til å påpeke dette og kreve at den misvisende framstillingen eller bruken blir korrigert.	Hvis resultatene blir brukt på en misvisende eller tendensiøs måte av oppdragsgiveren, har forskere både rett og plikt til å påpeke dette og kreve at den misvisende framstillingen blir korrigert.
43. Rett til publisering og offentliggjøring	43. Rett til publisering og offentliggjøring
<i>Alle forskningsaktører har ansvar for å fremme åpen forskning innen kunstnerisk utviklingsarbeid i form av publisering og annen offentliggjøring.</i>	<i>Alle forskningsaktører har ansvar for å fremme åpen forskning i form av publisering og annen offentliggjøring.</i>
Oppdragsgivere og finansører må respektere at forskere som hovedregel skal ha rett til å offentliggjøre fullstendige beskrivelser, datasett, materialer og andre resultater av det kunstneriske utviklingsarbeidet. Det omfatter også retten til å publisere funn og resultater der hvor forskerne finner det hensiktsmessig. Offentlige og private aktører kan ha en legitim grunn til å begrense offentliggjøring. I slike tilfeller må de forskningsetiske vurderingene være eksplisitte, og eventuelle begrensninger i retten til offentliggjøring bør begrunnes, avklares og kontraktfestes ved oppstarten av prosjektet.	Oppdragsgivere og finansører må respektere at forskere som hovedregel skal ha rett til å offentliggjøre fullstendige beskrivelser, datasett og andre resultater av forskningsprosjektet. Det omfatter også retten til å publisere funn og resultater der hvor forskerne finner det hensiktsmessig. Offentlige og private aktører kan ha en legitim grunn til å begrense offentliggjøring. I slike tilfeller må de forskningsetiske vurderingene være eksplisitte, og eventuelle begrensninger i retten til offentliggjøring bør begrunnes, avklares og kontraktfestes ved oppstarten av prosjektet.
Forskere har rett til å ytre seg offentlig om det kunstneriske utviklingsarbeidet også på andre måter, og oppdragsgivere og finansører kan ikke begrense forskernes ytringsfrihet og akademiske faglige frihet.	Forskere har rett til å ytre seg offentlig om forskningen også på andre måter, og oppdragsgivere og finansører kan ikke begrense forskernes ytringsfrihet og akademiske frihet.
44. Publiseringsskikk Offentliggjøring av kunstnerisk utviklingsarbeid og publiseringsskikk <i>Vitenskapelige publiseringsskikk Arenaer for offentliggjøring må bidra til å fremme forskningsetiske normer.</i>	44. Publiseringsskikk <i>Vitenskapelige publiseringsskikk må bidra til å fremme forskningsetiske normer.</i> Vitenskapelige publiseringsskikk som forlag og tidsskrifter, bør ha egne retningslinjer for vurdering av forskningsetikk i forbindelse med publisering, slik som fagfellevurdering, god henvisningsskikk,

<p>Vitenskapelige Publiseringskanaler for kunstnerisk utviklingsarbeid som forlag og tidsskrifter, bør ha egne retningslinjer for vurdering av forskningsetikk i forbindelse med publisering, slik som fagfellevurdering, god henvisningsskikk, medforfatterskap, finansiering og interessekonflikter. De bør også ha rutiner for håndtering av klager og påstander om vitenskapelig uredelighet i kunstnerisk utviklingsarbeid. Dersom en publikasjon senere viser seg å avvike fra god praksis i kunstnerisk utviklingsarbeid, må den korrigeres, merkes eller trekkes tilbake. [37]</p>	<p>medforfatterskap, finansiering og interessekonflikter. De bør også ha rutiner for håndtering av klager og påstander om vitenskapelig uredelighet. Dersom en publikasjon senere viser seg å avvike fra god vitenskapelig praksis, må den korrigeres, merkes eller trekkes tilbake.[37]</p>

FORSLAG	NESH RETNINGSLINJER
<p>E) Forskningsformidling</p> <p>Forskere og forskningsinstitusjoner har ansvar for å formidle vitenskapelige resultater av det kunstneriske utviklingsarbeidet, arbeidsmåter og holdninger fra egen og andres kunstneriske utviklingsarbeid, til resten av samfunnet. Forskningsformidling omfatter dialog på tvers av fagområder, samspill med ulike aktører i samfunnet, samt forskeres deltakelse i samfunnsdebatten.</p> <p>Kunstnerisk utøvelse leder ofte til kunstneriske resultat som presenteres ved offentlige visningsarenaer, så som galleri eller scene. Forskere og forskningsinstitusjoner har også ansvar for å formidle det kunstneriske utviklingsarbeidet som forskningsinnsats, og dele arbeidsmåtene og innsikten som det kunstneriske utviklingsarbeidet genererer.</p>	<p>E) Forskningsformidling</p> <p>Forskere og forskningsinstitusjoner har ansvar for å formidle vitenskapelige resultater, arbeidsmåter og holdninger fra egen og andres forskning, til resten av samfunnet.</p> <p>Forskningsformidling omfatter dialog på tvers av fagområder, samspill med ulike aktører i samfunnet, samt forskeres deltakelse i samfunnsdebatten.</p>
<p>45. Formidling som samfunnsansvar</p>	<p>45. Formidling som samfunnsansvar</p>
<p><i>Forskningsformidling er en viktig del av forskeres samfunnsansvar.</i></p>	<p><i>Forskningsformidling er en viktig del av forskeres samfunnsansvar.</i></p>
<p>Forskningsformidling innebærer at forskere formidler vitenskapelige resultater av kunstnerisk utviklingsarbeid, arbeidsmåter og holdninger til mennesker utenfor forskerfellesskapet og det spesialiserte fagområdet. Formidling skjer i dialog mellom forskning og samfunn, og forskere har et ansvar for å fremme menneskelig erkjennelse, dannelse, kritisk tenkning og god diskusjonskultur med respekt for saklig argumentasjon. og kritisk tenkning.</p>	<p>Forskningsformidling innebærer at forskere formidler vitenskapelige resultater, arbeidsmåter og holdninger til mennesker utenfor forskerfellesskapet og det spesialiserte fagområdet. Formidling skjer i dialog mellom forskning og samfunn, og forskere har et ansvar for å fremme dannelse og god diskusjonskultur med respekt for saklig argumentasjon og kritisk tenkning.</p>

<p>Et viktig formål er å styrke individuell autonomi og ytringsfrihet samt å bidra til en opplyst offentlig samtale.[38] Forskere skal være et kritisk korrektiv til myndigheter og andre mektige aktører i samfunnet, og de skal imøtegå misbruk av kunstnerisk utviklingsarbeid og av de kunstneriske fagfeltene i form av pseudovitenskap, politisering og propaganda. Et velfungerende, kunnskapsbasert og demokratisk samfunn er avhengig av kunstnerisk utviklingsarbeid som kilde til innsikt og erkjennelse. pålitelig kunnskap.</p>	<p>Et viktig formål er å styrke individuell autonomi og ytringsfrihet samt å bidra til en opplyst offentlig samtale.[38] Forskere skal være et kritisk korrektiv til myndigheter og andre mektige aktører i samfunnet, og de skal imøtegå misbruk av forskning i form av pseudovitenskap, politisering og propaganda. Et velfungerende, kunnskapsbasert og demokratisk samfunn er avhengig av forskning som kilde til pålitelig kunnskap.</p>
<p>Forskningsformidling omfatter mange forskjellige aktiviteter med ulike formål, og aktiviteten kan være allmennrettet, brukerrettet eller rettet mot forskere og kunstnere på andre fagområder. Forskere kan formidle egne eller andres funn og resultater og praksiser, samt andre former for faglig kunnskap og etablerte innsikter. Forskere kan formidle i ulike roller, for eksempel som samfunnsdebattant, i tenketanker eller som ekspert i offentlige utvalg og utredninger. I alle tilfeller skal forskningsformidling skje i henhold til anerkjente forskningsetiske normer.</p>	<p>Forskningsformidling omfatter mange forskjellige aktiviteter med ulike formål, og aktiviteten kan være allmennrettet, brukerrettet eller rettet mot forskere på andre fagområder. Forskere kan formidle egen eller andres funn og resultater, samt andre former for faglig kunnskap og etablerte innsikter. Forskere kan formidle i ulike roller, for eksempel som samfunnsdebattant, i tenketanker eller som ekspert i offentlige utvalg og utredninger. I alle tilfeller skal forskningsformidling skje i henhold til anerkjente forskningsetiske normer.</p>
<p>Forskningsformidling i nasjonale fora er viktig for å vedlikeholde og videreutvikle norsk og samisk som fagspråk, og det er viktig for at befolkningen skal få tilgang på relevant kunstnerisk utviklingsarbeid om komplekse saker forhold i det offentlige ordskiftet. Forskningsformidling i internasjonale fora er viktig for at relevant kunstnerisk utviklingsarbeid skal bli gjort tilgjengelig for aktører i andre land, det være seg folk som blir berørt av det kunstneriske utviklingsarbeidet, forskere på andre fagområder eller andre organisasjoner og institusjoner.</p>	<p>Forskningsformidling i nasjonale fora er viktig for å vedlikeholde og videreutvikle norsk og samisk som fagspråk, og det er viktig for at befolkningen skal få tilgang på relevant forskning om komplekse saker i det offentlige ordskiftet. Forskningsformidling i internasjonale fora er viktig for at relevant forskning skal bli gjort tilgjengelig for aktører i andre land, det være seg folk som blir berørt av forskningen, forskere på andre fagområder eller andre organisasjoner og institusjoner.</p>
<p>46. Formidling og institusjonenes ansvar</p>	<p>46. Formidling og institusjonenes ansvar</p>
<p><i>Forskningsinstitusjonene skal legge til rette for forskningsformidling og andre former for dialog og samspill.</i></p>	<p><i>Forskningsinstitusjonene skal legge til rette for forskningsformidling og andre former for dialog og samspill.</i></p>

<p>Forskningsformidling er et institusjonelt ansvar.[39] Institusjonene bør utvikle en god kultur for forskningsformidling, og de bør fjerne formidlingshindre og skjeve insentiv- og belønningssystemer som kan bidra til å svekke forskningsformidlingen. Institusjonene bør fremme forskningsformidling på mange arenaer og i ulike former. Forskningsinstitusjonene må legge til rette for at all formidling av kunstnerisk utviklingsarbeid skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske prinsipper.</p>	<p>Forskningsformidling er et institusjonelt ansvar.[39] Institusjonene bør utvikle en god kultur for forskningsformidling, og de bør fjerne formidlingshindre og skjeve insentiv- og belønningssystemer som kan bidra til å svekke forskningsformidlingen. Institusjonene bør fremme forskningsformidling på mange arenaer og i ulike former. Forskningsinstitusjonene må legge til rette for at all forskningsformidling skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske prinsipper.</p>
<p>Formidling av kunstnerisk utviklingsarbeid kan innebære samarbeid med andre institusjoner og profesjonsutøvere. Forskningsinstitusjoner har et ansvar for at alle som deltar i forskningsformidling, gjøres kjent med forskningsetiske normer.</p>	<p>Forskningsformidling kan innebære samarbeid med andre institusjoner og profesjonsutøvere. Forskningsinstitusjoner har et ansvar for at alle som deltar i forskningsformidling, gjøres kjent med forskningsetiske normer.</p>
<p>Formidling av kunstnerisk utviklingsarbeid kan medføre at forskerne blir utsatt for press, hets, trusler og sanksjoner. Et politisert debattklima med personangrep og kulturkamp kan bidra til å innskrenke den akademiske faglige friheten og undergrave demokratiet.[40] Ledelsen på alle nivåer har ansvar for å sikre at forskere kan utøve sitt samfunnsoppdrag på en trygg og forsvarlig måte. Institusjonene bør ha planer for risikovurdering og beredskap for å ivareta forskernes sikkerhet og integritet når den blir satt under press (se punkt 13. Sikkerhet og beredskap).</p>	<p>Forskningsformidling kan medføre at forskerne blir utsatt for press, hets, trusler og sanksjoner. Et politisert debattklima med personangrep og kulturkamp kan bidra til å innskrenke den akademiske friheten og undergrave demokratiet.[40] Ledelsen på alle nivåer har ansvar for å sikre at forskere kan utøve sitt samfunnsoppdrag på en trygg og forsvarlig måte. Institusjonene bør ha planer for risikovurdering og beredskap for å ivareta forskernes sikkerhet og integritet når den blir satt under press (se punkt 13. Sikkerhet og beredskap).</p>
<p>47. Formidling og etterrettelighet</p>	<p>47. Formidling og etterrettelighet</p>
<p><i>Kravet om etterrettelighet er det samme ved forskningsformidling som ved offentliggjøring av resultater kunstnerisk utviklingsarbeid.</i></p>	<p><i>Kravet om etterrettelighet er det samme ved forskningsformidling som ved vitenskapelig publisering.</i></p>
<p>Når forskere formidler spesialisert kunnskap fra kunstnerisk utviklingsarbeid, er det ikke gitt at mottakeren har mulighet til fullt ut å forstå resultatet som fremstilles. etterprøve argumentene som fremsettes. Derfor stilles det samme krav til etterrettelighet i forskningsformidling som ved deling til fagfeller. i vitenskapelig publisering. Kravet til kildehenvisning</p>	<p>Når forskere formidler spesialisert kunnskap, er det ikke gitt at mottakeren har mulighet til å etterprøve argumentene som fremsettes. Derfor stilles det samme krav til etterrettelighet i forskningsformidling som i vitenskapelig publisering. Kravet til kildehenvisning er ikke det samme, men referanser til kilder kan hjelpe leseren med å finne frem i spesialisert</p>

er ikke det samme, men Kontekstualisering og referanser til kilder kan hjelpe mottakeren leseren med å finne frem i spesialisert faglitteratur enten for å fordype seg i saken eller for å etterprøve vurdere resultatene av det kunstneriske utviklingsarbeidet de framsatte argumentene.	faglitteratur enten for å fordype seg i saken eller for å etterprøve de framsatte argumentene.
Forskere kan dele hypoteser, teorier og foreløpige funn med offentligheten underveis i et prosjekt, men skal ikke presentere foreløpige resultater som om de var endelige. Forskere bør klart og tydelig kommunisere både vitenskapelig usikkerhet og faglige begrensninger. Forskere bør klargjøre begrensninger i eget fagperspektiv og egen kompetanse på det aktuelle saksfeltet, slik at det blir enklere for mottakere lesere og publikum å vurdere om andre eller supplerende faglige perspektiver. kanne føre til andre konklusjoner.	Forskere kan dele hypoteser, teorier og foreløpige funn med offentligheten underveis i et prosjekt, men skal ikke presentere foreløpige resultater som om de var endelige. Forskere bør klart og tydelig kommunisere både vitenskapelig usikkerhet og faglige begrensninger. Forskere bør klargjøre begrensninger i eget fagperspektiv og egen kompetanse på det aktuelle saksfeltet, slik at det blir enklere for lesere og publikum å vurdere om andre eller supplerende faglige perspektiver kunne føre til andre konklusjoner.
Forskere må være åpne om eventuell finansiering, bindinger og interesser i forskningsformidling.	Forskere må være åpne om eventuell finansiering, bindinger og interesser i forskningsformidling.
48. Formidling og saklighet	48. Formidling og saklighet
<i>Kravet om saklighet er det samme ved forskningsformidling som ved offentliggjøring av kunstnerisk utviklingsarbeid. vitenskapelig publisering.</i>	<i>Kravet om saklighet er det samme ved forskningsformidling som ved vitenskapelig publisering.</i>
I all forskningsformidling er det viktig å fastholde grunnleggende saklighetsnormer og krav til vitenskapelig faglig diskusjonskultur. Forskere bør formulere seg med klarhet, slik at både forskere fra ulike fagområder og andre deltakere i ordskiftet kan ta stilling til argumenter og påstander. Saklighet innebærer å holde seg til saken og å unngå tendensiøse fremstillinger. Gjengivelser av andres bidrag må ikke være fordreide, og meningsmotstandere må ikke tillegges feilaktige synspunkter.[41] Saklighetsnormer er forenelig med bruk av kunstneriske uttrykksformer , retoriske virkemidler, humor og spissformuleringer. Det er innholdet som er avgjørende, ikke stilen.	I all forskningsformidling er det viktig å fastholde grunnleggende saklighetsnormer og krav til vitenskapelig diskusjonskultur. Forskere bør formulere seg med klarhet, slik at både forskere fra ulike fagområder og andre deltakere i ordskiftet kan ta stilling til argumenter og påstander. Saklighet innebærer å holde seg til saken og å unngå tendensiøse fremstillinger. Gjengivelser av andres bidrag må ikke være fordreide, og meningsmotstandere må ikke tillegges feilaktige synspunkter.[41] Saklighetsnormer er forenelig med bruk av retoriske virkemidler, humor og spissformuleringer. Det er innholdet som er avgjørende, ikke stilen.

49. Deltakelse i tverrfaglig dialog	49. Deltakelse i tverrfaglig dialog
<i>Forskere bør formidle kunnskap på tvers av spesialiserte fagområder.</i>	<i>Forskere bør formidle kunnskap på tvers av spesialiserte fagområder.</i>
<p>Forskere bør formidle på tvers av fag og delta i tverrfaglig dialog. Forskere fra ulike fagområder skal behandle hverandre saklig og med respekt. Til tross for ulike fagtradisjoner og ståsteder bør tverrfaglig dialog ivareta grunnleggende normer for faglig vitenskapelig diskusjon. Vitenskapelig Faglig argumentasjon og kritikk er viktig både for å finne felles løsninger og for å håndtere uenighet og mangfold. Alle forskere har et felles ansvar for å formidle grunnleggende forskningsetiske normer, også i praksis.</p>	<p>Forskere bør formidle på tvers av fag og delta i tverrfaglig dialog. Forskere fra ulike fagområder skal behandle hverandre saklig og med respekt. Tverrfaglig dialog bør ivareta grunnleggende normer for vitenskapelig diskusjon. Vitenskapelig argumentasjon og kritikk er viktig både for å finne felles løsninger og for å håndtere uenighet og mangfold. Alle forskere har et felles ansvar for å formidle grunnleggende forskningsetiske normer, også i praksis.</p>
50. Deltakelse i samfunnsdebatten	50. Deltakelse i samfunnsdebatten
<i>Forskere skal bringe vitenskapelige resultater av kunstnerisk utviklingsarbeid, arbeidsmåter og holdninger inn i samfunnsdebatten.</i>	<i>Forskere skal bringe vitenskapelige resultater, arbeidsmåter og holdninger inn i samfunnsdebatten.</i>
<p>Forskere kan og bør bidra i samfunnsdebatten ved å formidle kunnskap på områder som er oppe til debatt, ved å ta begrunnet stilling til bidra til tenkning rundt kontroversielle temaer og ved å sette nye temaer på den offentlige dagsordenen. Forskere har ansvar for å ytre seg saklig og presist, slik at de begrenser mulighetene for at funn og resultater tolkes tendensiøst eller misbrukes i politiske, kulturelle, sosiale og økonomiske sammenhenger. Forskere bør engasjere seg i diskusjoner om arbeidsmåter og innsikter i det kunstneriske utviklingsarbeidet rimelig tolkning av forskningsresultater. Forskere bør også påpeke og korrigere misvisende fremstilling og misbruk av kunst og kunstnerisk utviklingsarbeid i samfunnsdebatten.</p>	<p>Forskere kan og bør bidra i samfunnsdebatten ved å formidle kunnskap på områder som er oppe til debatt, ved å ta begrunnet stilling til kontroversielle temaer, og ved å sette nye temaer på den offentlige dagsordenen. Forskere har ansvar for å ytre seg saklig og presist, slik at de begrenser mulighetene for at funn og resultater tolkes tendensiøst eller misbrukes i politiske, kulturelle, sosiale og økonomiske sammenhenger. Forskere bør engasjere seg i diskusjoner om rimelig tolkning av forskningsresultater. Forskere bør også påpeke og korrigere misvisende fremstilling og misbruk av forskning i samfunnsdebatten.</p>

Det kan være uklare overganger mellom deltakelse som forsker og som samfunnsborger. En forsker som deltar i samfunnsdebatten som forsker, er forpliktet til å formidle vitenskapelige faglige arbeidsmåter og holdninger. Formidlingen må ha et reflektert forhold til hvordan den fremstiller personlige og politiske meninger eller politiserte standpunkter bør ikke fremstilles som forskning. Forskere bør oppgi sitt fagfelt, ikke bare sin grad eller posisjon, når de opptrer som forsker. En forsker som deltar i samfunnsdebatten som samfunnsborger, bør ikke bruke tittel eller henvisning til særskilt vitenskapelig kompetanse innen kunstnerisk utviklingsarbeid, med mindre det er relevant for at andre skal kunne vurdere forskerens interesser eller faglige bakgrunn.

Det kan være uklare overganger mellom deltakelse som forsker og som samfunnsborger. En forsker som deltar i samfunnsdebatten som forsker, er forpliktet til å formidle vitenskapelige resultater, arbeidsmåter og holdninger. Personlige meninger eller politiserte standpunkter bør ikke fremstilles som forskning. Forskere bør oppgi sitt fagfelt, ikke bare sin grad eller posisjon, når de opptrer som forsker. En forsker som deltar i samfunnsdebatten som samfunnsborger, bør ikke bruke tittel eller henvisning til særskilt vitenskapelig kompetanse, med mindre det er relevant for at andre skal kunne vurdere forskerens interesser eller faglige bakgrunn.